Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1918 kl. 8 f. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med skattefri sprit m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Hammarström, Röing, Jacob Larsson, Lyckholm, Bäckström*, Wijk, Holmström, Jonsson i Hökhult, Rune, Berg i Staby, Forssman, Neess*, Bärg i Katrineholm, Wikström*, Uddenberg; ävensom *vid behandlingen av frågan om inrättande av ett statsmonopol för handel med skattefri sprit:* herrar Antonsson, Elof Ljunggren, Nilsson i Bonarp, Nilsson i Kristianstad* och Jesperson, samt *vid ärendets behandling i övrigt:* herrar friherre Fleming, Knaust* Johansson i Kullersta* och Jönsson i Boa*.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Genom proposition, nr 323, av den 16 april 1918, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag till

förordning angående handel med skattefri sprit,

förordning om ändrad lydelse av 1, 2, 12, 13, 14, 15, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin,

förordning om ändrad lydelse av 3, 10 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker samt

förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Förslag
till
förordning angående handel med skattefri sprit.

Härigenom förordnas, som följer.

1 §.

Med skattefri sprit förstås i denna förordning dels sådan inom riket tillverkad sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes eller be-

träffande vilken dylik skatt restitueras, dels ock från utrikes ort införd denaturerad sprit.

2 §.

1 mom. Handel med skattefri sprit må inom riket utövas allenast av statens sprithandelskommission eller av densamma antagna återförsäljare.

2 mom. Tillverkare av sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes, må ej under någon form avhända sig sådan sprit till annan inom riket än sprithandelskommissionen.

Därest tillverkare önskar att i egen rörelse använda dylik av honom framställd sprit, må kontrollstyrelsen lämna tillstånd därtill under villkor, som trygga mot missbruk av spriten.

3 mom. Införsel till riket av denaturerad sprit må äga rum allenast för sprithandelskommissionens räkning.

Utan hinder av vad nu är sagt må likväl sådan sprit införas

a) av den, som enligt särskilt stadgande äger åtnjuta tullfrihet för från utlandet inkommande varor; samt

b) av resande, som från utrikes ort för eget bruk medför denaturerad sprit, intill viss mindre, av Konungen fastställd myckenhet.

3 §.

Sprithandelskommissionen, som står under kontrollstyrelsens inseende, har till uppgift att bereda allmänheten tillgång till billig skattefri sprit på sätt och under villkor, som tillika äro ägnade att förekomma missbruk av spriten samt lämna tillverkaren skälig vinst.

Närmare bestämmelser om kommissionens sammansättning och verksamhet meddelas av Konungen.

4 §.

1 mom. Sprithandelskommissionen må icke, utom i de fall, varom i 12 § förmäles, utlämna sprit, som icke blivit denaturerad enligt bestämmelserna i mom. 2 här nedan.

2 mom. Denaturering av sprit skall verkställas på sätt kontrollstyrelsen föreskriver; och bör därvid tillses:

a) att spriten, såvitt möjligt, göres obrukbar till förtäring och icke ånyo kan göras användbar därtill genom vanlig destillering eller annan enkel behandling, som ej kräver särskild sakkunskap; samt

b) att spriten ej kan medföra fara för ohälsa, då den med behörig varsamhet användes för annat ändamål än förtäring.

Sprit, som genom denatureringen bibringats sådana egenskaper, att kontrollstyrelsen prövar användning av spriten till förtäring vara utesluten, benämnes *dubbeldenaturerad.* Annan i detta mom. avsedd denaturerad sprit benämnes *enkeldenaturerad.*

Kontrollstyrelsen bör, allt efter det särskilda ändamål, för vilket spriten är avsedd, föreskriva sådan denatureringsmetod, som, på samma gång den tillfredsställer de under a) och b) angivna fordringar, medför minsta möjliga nedsättning i spritens användbarhet.

5 §.

Återförsäljare av denaturerad sprit skola till erforderligt antal antagas av sprithandelskommissionen.

Till återförsäljare må ej antagas annan än den, som är berättigad att idka handel samt gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet och jämväl i övrigt kan anses skickad att bedriva försäljningen så, att missbruk av spriten förekommes.

Då försäljningsrätt upphör, åligger det återförsäljare eller hans rättsinnehavare att till inköpspris överlämna sitt lager av skattefri sprit till sprithandelskommissionen.

Om antagande av återförsäljare ävensom om upphörande av försäljningsrätt för sådan skall underrättelse ofördröjligen lämnas såväl Konungens befallningshavande som ock vederbörande polismyndighet och nykterhetsnämnd.

6 §.

Enkeldenaturerad sprit må av återförsäljare ej utlämnas annorledes än mot skriftlig rekvisition, som skall innehålla uppgift å den myckenhet och det slag av sprit, som önskas, samt förbindelse för köparen att tillse, att spriten ej användes till förtäring. Sådan rekvisition skall vara dagtecknad och försedd med köparens egenhändiga underskrift.

I fråga om motorsprit, varmed förstås sådan denaturerad sprit, som är avsedd att användas för drivande av motorer, skall tillika i rekvisitionen på sätt, som medgiver identifiering, angivas den eller de motorer, för vilka spriten är avsedd.

7 §.

Denaturerad sprit må vid återförsäljning ej utlämnas till

1) person under 15 år,

2) person, som är synbart berörd av starka drycker, eller

3) person, vars befattning med spriten återförsäljaren på grund av meddelande från polismyndighet eller nykterhetsnämnd eller eljest har skälig anledning antaga kommer att leda till missbruk.

8 §.

Enkeldenaturerad motorsprit må vid återförsäljning ej utlämnas till mindre myckenhet än tio liter; dock att till innehavare av motorfordon eller motorfartyg, som under färd behöver förnya sitt förråd av motorsprit, sådan sprit må utlämnas jämväl i mindre myckenhet än nu är sagt.

Av annan enkeldenaturerad sprit må ej utlämnas mindre än en tredjedels liter för varje gång.

9 §.

Kärl, vari denaturerad sprit vid återförsäljning utlämnas, skall vara försett med etikett, innehållande uppgift å återförsäljarens namn och varans art, varning mot användande av spriten till förtäring samt erinran om det straff, som är stadgat för olovligt förfarande med densamma. Därest spriten är av beskaffenhet att medföra fara för ohälsa i händelse av förtäring, skall detta finnas på ett i ögonen fallande sätt särskilt angivet.

Närmare föreskrifter om etikettens innehåll ävensom, där så finnes påkallat, bestämmelser om dess utseende och anbringande meddelas av kontrollstyrelsen.

10 §.

Återförsäljare av enkeldenaturerad sprit åligger att enligt formulär, som fastställes av kontrollstyrelsen, föra försäljningsbok, utvisande när och till vem försäljning ägt rum samt den försålda varans art och myckenhet. Vid försäljningsboken skola såsom bilagor fogas köparnas rekvisitioner.

Försäljningsbok jämte därtill hörande rekvisitioner skall av återförsäljaren förvaras under minst två år, efter det den sista i boken antecknade försäljningen ägde rum. Sådan bok jämte rekvisitioner skall hållas tillgänglig såväl för kontrollstyrelsen som för sprithandelskommissionen eller den, som av kontrollstyrelsen eller sprithandelskommissionen

förordnats att verkställa granskning av försäljningsböcker, ävensom för vederbörande polismyndighet och nykterhetsnämnd.

11 §.

Befinnes försäljning av skattefri sprit utövas på sätt, som strider mot denna förordning eller mot bestämmelse, som eljest gäller för försäljningen, eller att sådan försäljning giver anledning till missbruk av spriten, äger kontrollstyrelsen föreskriva inskränkningar eller villkor i avseende å försäljningen eller förbjuda dess fortsättande. Beslut därom länder till efterrättelse utan hinder av anförda besvär.

12 §.

Därest genom särskild kontroll eller genom andra åtgärder trygghet mot missbruk kan vinnas, må sprithandelskommissionen tillhandahålla sprit, som icke blivit denaturerad eller vid vars denaturering de i 4 § 2 mom. a) och b) angivna fordringarna icke blivit uppfyllda *(svagdenaturerad* sprit).

Till vilka avnämare eller under vilka villkor dylik sprit må utlämnas, bestämmes av kontrollstyrelsen.

13 §.

Den, som äger eller innehar sprit, är skyldig förvara densamma på sådant sätt, att missbruk av spriten, såvitt möjligt, förebygges. Har kontrollstyrelsen i avseende å visst slag av sprit föreskrivit särskild åtgärd till förekommande av missbruk, är ägaren eller innehavaren pliktig att ställa sig sådan föreskrift till efterrättelse samt underkasta sig den tillsyn, som kontrollstyrelsen med hänsyn därtill kan finna anledning anordna.

14 §.

Ej må någon tillhandagå annan med anskaffande av sprit, där han har skälig anledning antaga, att missbruk av spriten kommer att äga rum.

15 §.

Polismyndighet eller nykterhetsnämnd, som finner, att någon använder skattefri sprit till förtäring, åligger att därom lämna meddelande

till den eller dem, hos vilka personen i fråga kan antagas förse sig med sådan sprit, ävensom till sprithandelskommissionen.

16 §.

1 mom. Tillverkare av skattefri sprit, som obehörigen avhänder sig sådan sprit, straffes med böter från och med ett hundra till och med två tusen kronor eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, dömes till straffarbete i högst ett år.

2 mom. Därest tillverkare av skattefri sprit i övrigt utan behörigt tillstånd använder dylik av honom framställd sprit, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor eller, i händelse omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare, därest tillverkare vid tillgodonjutande av tillstånd, som omförmäles i 2 § 2 mom., eljest icke ställer sig till efterrättelse med tillståndet förbundet villkor.

17 §.

1 mom. Vidtager någon obehörigen med denaturerad sprit åtgärd, varigenom denatureringsmedlet avskiljes eller denatureringen försvagas, vare straffet, i händelse åtgärden företagits i avsikt att försälja spriten, böter från och med femtio till och med ett tusen kronor, och i andra fall böter, högst femhundra kronor.

Avyttrar någon sprit, varmed honom veterligen vidtagits åtgärd, som nyss omförmälts, vare straffet böter från och med femtio till och med ett tusen kronor.

Bedrives olovligt förfarande, som omförmäles i detta mom., i större omfattning eller yrkesmässigt eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande, må straffet höjas till fängelse i högst ett år.

2 mom. Försäljer någon i andra fall, än här ovan sagts, skattefri sprit till förtäring eller eljest under omständigheter, som giva säljaren skälig anledning antaga, att spriten är avsedd att användas såsom dryck, straffes som i 74 § 1 och 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker är stadgat.

18 §.

Därest någon, som enligt vad i 12 § sägs fått sprit åt sig utlämnad, icke ställer sig till efterrättelse de med spritens utlämnande förenade villkor, straffes som i 16 § 2 mom. är stadgat.

19 §.

1 mom. I fall, som i 17 § förmäles, så ock då någon, varom i 16 och 18 §§ sägs, på otillåtet sätt begagnat eller avhänt sig sprit, skola de förråd av skattefri sprit, som anträffats hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning, jämte kärl och annat emballage, vari spriten förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna.

2 mom. Fälles någon till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningsskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av brännvin.

20 §.

Den, som i andra fall, än ovan sagts, försäljer eller håller till salu skattefri sprit utan att vara därtill berättigad, straffes med böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

21 §.

Den, som röjer yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppar driftanordning eller affärsförhållande rörande företag, i avseende varå han haft att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, varå tillsynen utövats, och var ej heller sådan skada åsyftad, då må icke dömas till ansvar enligt denna förordning.

22 §.

Begår någon eljest förseelse mot bestämmelserna i denna förordning eller på grund av densamma meddelade föreskrifter, straffes med böter, högst femhundra kronor.

23 §.

Den, som under den tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång, stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är stadgat för sådan förbrytelse; dock må sammanlagt frihetsstraff icke överstiga två år.

24 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

25 §.

Till ansvar enligt denna förordning må icke dömas, om förbrytelsen enligt allmänna strafflagen eller annan författning bör beläggas med strängare straff.

26 §.

1 mom. Böter, som ådömas enligt bestämmelserna i denna förordning, skola i händelse av bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Då tillverkningsskatt blivit jämte böter ådömd enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till skatten eller någon del därav, böterna ej kunna med penningar gäldas, utan skall den sakfällde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

2 mom. Av böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom av värdet av vad som jämlikt densamma är att anse såsom förbrutet, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tager han hälften av åklagarens andel.

27 §.

Allmän åklagare skall med noggrannhet tillse efterlevnaden av denna förordning och äger i de fall, då vara är att anse såsom förbruten, verkställa beslag därå.

Åtal på grund av bestämmelse i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

28 §.

Till riket inkommen vara, som enligt denna förordning icke får införas, må, därest den icke enligt tullstadgan är att anse såsom olovligen införd, av varuägaren återutföras. Sker ej återutförsel, skall med varan förfaras på sätt Konungen förordnar.

29 §.

Kontrollstyrelsen äger meddela särskilda föreskrifter angående sättet för mätning, vägning och provning av sprit, som försäljes till sprithandelskommissionen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919. då vad lag och författningar innehålla däremot stridande upphör att gälla.

De förberedande åtgärder, som erfordras för att skattefri sprit skall från och med den 1 januari 1919 kunna tillhandahållas på sätt med bestämmelserna i denna förordning åsyftas, må redan dessförinnan av kontrollstyrelsen och sprithandelskommissionen vidtagas, utan hinder av ännu gällande bestämmelser.

Tillverkare eller försäljare av denaturerad sprit, som den 1 januari 1919 innehar sprit, vilken denaturerats i enlighet med de intill nämnda dag gällande bestämmelser, äger att med sprithandelskommissionen träffa avtal om övertagande eller utbyte av sådan vara. Kan överenskommelse om priset ej vinnas, bestämmes detta av en nämnd, bestående av en utav kontrollstyrelsen utsedd ordförande och fyra ledamöter, av vilka två utses av sprithandelskommissionen, en av representanter för reningsverken och en av Sveriges allmänna handelsförening.

Instruktion för nämnden meddelas av kontrollstyrelsen. Kostnaderna för prissättningen bestridas av statsverket.

Denaturerad sprit, som före den 1 januari 1919 från utlandet inkommit till riket, må från och med sagda dag av tullverket utlämnas allenast i den mån, sådant varit tillåtet enligt bestämmelserna i 2 § 3 mom.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1, 2, 12, 13, 14, 15, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 12, 13, 14, 15, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skola, 1, 2, 12, 13, 21 och 24 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

1. Brännvin må — — — — konkursboet.

2. Överståthållare, underståthållare, landshövding, landssekreterare, landskamrerare, landsfogde, lands- och stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman, eller i allmänhet ämbets- och tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvinstillverkning eller kontroll därå, må icke befatta sig med dylik tillverkning.

Detsamma gälle ock om bolag, däri någon i detta mom. nämnd person är delägare, ävensom om den, vilken blivit dömd till ansvar för brott, som omförmäles i 30 eller 32 § av denna förordning eller i 16 § 1 mom. av förordningen angående handel med skattefri sprit.

3. Å ecklesiastika — — — — förbjuden.

4. I bränneri — — — — juli månad 1917.

2 §.

1. Brännvinstillverkning — — — — — timme.

2. I sammanhang med pressjästberedning ävensom vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till statens sprithandelskom-

mission, utföres ur riket eller användes i tillverkarens rörelse, må jämväl under den del av året, då brännvinstillverkning på grund av 1 mom. i allmänhet icke är tillåten, brännvinstillverkning äga rum under de särskilda villkor, Kungl. Maj:t prövar erforderliga.

3. Brännvinstillverkning — — — — — medgivas.

4. Kungl. Maj:t — — — — — brännvinstillverkning.

12 §.

1. För — — — — — alkohol.

2. Inbetalning — — — — — liter.

3. Vid utförsel må, efter vad särskilt finnes stadgat, åtnjutas restitution med 65 öre för varje liter brännvin av normalstyrka.

4. Restitution av tillverkningsskatt må i den ordning, Kungl. Maj:t föreskriver, åtnjutas av statens sprithandelskommission för beskattat brännvin, som av kommissionen inköpes.

5. Skattefrihet må åtnjutas för brännvin, som tillverkas vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till sprithandelskommissionen, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

13 §.

1. Har — — — — tillverkning.

2. Har — —— — liter.

3. De — — — — avgifterna.

4. För — — — — framställning.

5. Vad i denna paragraf är stadgat om tilläggsavgift vid brännvinstillverkning gälle icke i fråga om bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till statens sprithandelskommission, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

14 §.

Av obeskattat brännvin skola minst åttiofem procent såsom säkerhet för skatten vara liggande på nederlag vid bränneriet. Återstoden äger tillverkaren utbekomma utan skattens erläggande, dock med skyldighet att före den 1 påföljande oktober erlägga därpå belöpande skatt, vid påföljd att Kungl. Maj:ts befallningshavande eljest låter ofördröjligen utmäta densamma.

15 §.

Magasin eller rum för nederlag av brännvin skall finnas vid varje bränneri, där icke skattefrihet åtnjutes för det tillverkade brännvinet, samt vara beläget i dess närhet och av tillverkaren upplåtet uteslutande för brännvin, som skall utgöra säkerhet för ogulden skatt.

21 §.

1. Därest — — — — distriktet.

2. Vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till statens sprithandelskommission, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse, åligger det tillverkaren att gottgöra statsverket vad enligt de i 20 § 2 mom. angivna grunder utgått i arvode eller ersättning till kontrollör vid bränneriet.

24 §.

1. Det — — — — kontrollapparaten.

2. Om — — — — beräknas.

3. Vad i denna och nästföregående paragraf stadgas angående kontrollapparat gäller icke i avseende å bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till statens sprithandelskommission, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse; ägande kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter för brännvinets uppmätning vid dylikt bränneri ävensom beträffande kontrollen i övrigt i de avseenden, som befinnas erforderliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3, 10 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 3 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola erhålla den ändrade lydelse, här nedan sägs, ävensom att till 10 § i samma förordning skall fogas ett nytt, sjätte, moment av nedan angivna lydelse.

3 §.

1. Spritdrycker och vin — — — är särskilt stadgat.

2. Angående handel med skattefri sprit ävensom försäljning av sprit till statens sprithandelskommission, är särskilt stadgat.

3. Angående försäljning av rusdrycker i andra fall, än i 1 och 2 mom. stadgas, för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål samt av vin för kyrkligt behov meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

10 §.

6. Angående införsel till riket av denaturerad sprit gäller vad därom särskilt är stadgat.

11 §.

Utöver de i denna förordning meddelade föreskrifter gäller för försäljning av punsch, arrak och rom vad därom särskilt stadgas.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, punschskatt och rusdrycksförsäljningsmedel skall, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningsskatte- eller maltskattemedlen, till en särskild fond avsättas vad som för varje år överskjuter ett belopp av 41,900,000 kronor.

Skulle för tre på varandra följande år medeltalet av ovannämnda inkomster understiga 41,900,000 kronor, skall därefter vad som överskjuter detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt förfares, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes, att medeltalet av ovannämnda inkomster under närmast föregående tre år ytterligare nedgått.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Motioner. Till behandling i sammanhang med nämnda proposition har utskottet förehaft två i anledning därav väckta motioner. I den ena, I: 173, har friherre *Fleming* hemställt, att Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag angående handeln med skattefri sprit m. m. icke måtte av riksdagen bifallas. I den andra, II: 431, har herr *Vennersten* hemställt, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 323 an-

gående handel med skattefri sprit m. m. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande lagtima riksdag av förslag till förordning angående handel med skattefri sprit i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser angående försäljning av motorsprit.

Vad ifrågavarande framställningars innehåll i övrigt beträffar, må här anföras följande.

Redogörelse för propositionens innehåll.

Vidkommande först propositionen torde böra nämnas, att departementschefen i sitt yttrande till det statsrådsprotokoll, varav utdrag fogats vid propositionen, inledningsvis lämnat en redogörelse angående *alkohols användning och lagstiftningen rörande denna vara.*

»Sedan en följd av år», anför departementschefen sålunda, »pågår inom vårt land ett omfattande lagstiftningsarbete, åsyftande att genom rationella anordningar i fråga om rusdryckers tillhandahållande motverka och minska bruket av sådana drycker. Härvid torde särskilt böra erinras om förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker. Denna förordning avser att reglera tillhandahållandet av alkohol för förtäringsändamål.

Emellertid har frågan om tillverkning av och handel med alkohol *för andra ändamål än förtäring* under senare tiden erhållit ökad betydelse. På grund av industriens och teknikens framsteg har spriten fått allt vidsträcktare användning för olika ändamål, såsom till bränsle och för putsning, för framställning av färger och fernissor, för beredande av kosmetiska preparat och parfymer samt frukt- och bäressenser, för ättiktframställning och vid krutfabrikation. Vidare nyttjas sprit i stor utsträckning inom sjukvården samt för vetenskapliga ändamål. Slutligen har sprit under de sista åren börjat i allt större omfattning begagnas såsom motorbränsle i stället för bensin. Därest spriten för framtiden skulle visa sig kunna konkurrera med bensin såsom dylikt bränsle, kommer spritens användning för andra ändamål än förtäringsändamål att nå en betydande omfattning.

För här ovan angivna och därmed jämförliga ändamål har använts dels beskattad, dels skattefri sprit.

Rörande handel med *beskattad sprit* för sådana ändamål är i 1 § 5 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin stadgat, att angående de villkor, varunder den, som äger tillverka

brännvin eller till avsalu bedriver rening därav, må i belopp, ej understigande 250 liter, för vetenskapligt, medicinskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål eller för apoteksbehov försälja sprit, innehållande minst 85 volymprocent alkohol, därom gäller vad Kungl. Maj:t förordnar. Nu gällande särskilda bestämmelser i detta avseende finnas meddelade i kungörelsen den 15 februari 1918 angående försäljning i vissa fall av sprit för tekniska eller andra särskilda ändamål, vilken kungörelse trätt i kraft den 15 mars 1918 och gäller till och med den 31 december 1918. Vid inköp av sprit i övriga fall för ovan angivna ändamål gälla bestämmelserna i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning.

Den 1 januari 1919 träder emellertid 1917 års förordning angående försäljning av rusdrycker i kraft. Jämlikt bestämmelserna i 3 § 2 mom. och 10 § 5 mom. av nämnda förordning har Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter angående försäljning och import av rusdrycker för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål. Jag kommer framdeles att anmäla förslag till dylika föreskrifter, vilka torde komma att utarbetas med tillgodogörande av de erfarenheter, som kunna vinnas under tillämpningen av den nyssnämnda kungörelsen av den 15 februari 1918.

Den övervägande delen av den sprit, som användes för andra ändamål än förtäring, är emellertid *skattefri*. Enligt 12 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin må under de villkor och den kontroll, Kungl. Maj:t vill föreskriva, restitution av tillverkningsskatt åtnjutas *dels* för brännvin, som vid staten tillhörigt krutbruk eller ammunitionsfabrik användes för tillverkning av krut eller knallkvicksilver, avsedda för krigsbruk eller för övningar i försvarsändamål, *dels* för finkelolja, avsedd för tekniskt ändamål, *dels ock* för brännvin, som denaturerats. För brännvin, som denaturerats vid bränneri, där tillverkningsrätt gäller, åtnjutes skattefrihet. Närmare bestämmelser angående rättighet att låta denaturera brännvin och att försälja denaturerat brännvin ävensom beträffande denatureringsmedlen och kontrollen över denaturerat brännvins användning m. m. äro meddelade i förordningen den 10 oktober 1890 angående denaturering av brännvin med däri sedermera vidtagna ändringar.

Emellertid torde en genomgripande revision av nu gällande bestämmelser rörande handeln med den så kallade tekniska spriten vara erforderlig. En sådan revision betingas redan av den mängd nya ändamål, för vilka spriten alltjämt finner användning. Särskilt nödvändiggöres densamma dock därav, att i samma mån, som kontrollen över handeln med sprit för förtäringsändamål skärpes, ökas jämväl faran

för missbruk av den tekniska spriten. I detta sammanhang vill jag framhålla, att det allt mer överhandtagande missbruket av alkoholhaltiga preparat till förtäring torde nödvändiggöra särskilda bestämmelser jämväl rörande handeln med dylika preparat. Förslag till författning i sistnämnda avseende föreligger utarbetat, och jag kommer senare i dag att för Kungl. Maj:t anmäla ifrågavarande förslag.

Såsom ett led i spörsmålet om kontroll över försäljningen av teknisk sprit har uppkommit frågan om statsmakternas ingripande i handeln med *sulfitsprit,* en fråga, som ej blott ur nykterhetssynpunkt utan även med hänsyn till dess stora nationalekonomiska betydelse kräver särskild uppmärksamhet.»

Härefter lämnar departementschefen en redogörelse för den *föregående lagstiftningen rörande tillhandahållande av den skattefria spriten* (sid. 18—25 i propositionen) och erinrar om innehållet i den av 1910 års riksdag till Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse, som innebar uppslaget till det omfattande utredningsarbete för åvägabringande av erforderliga bestämmelser på detta område, varav ett resultat föreligger i nu ifrågavarande proposition.

I berörda *riksdagsskrivelse av den 2 juni 1910 nr 159,* föranledd av en inom riksdagen väckt motion, anfördes följande:

»Enligt vad riksdagen inhämtat, bekräftas det från olika landsdelar, särskilt städer och industriorter, att det nu för alla lätt tillgängliga och billiga denaturerade brännvinet, hur vidrigt och onaturligt att förtära det än må vara, faktiskt börjat att allt mer och mer användas som berusningsmedel. Erfarenheten har också visat, att icke blott redan djupt sjunkna alkoholister utan även andra därav förgiftat sig och med förfärande hastighet fått sin hälsa fullständigt undergrävd, och att sålunda denna form av spritkonsumtion hotat att bli en allvarlig fara.

De åtgärder, som enligt riksdagens mening böra vidtagas till förhindrande av missbruk av den denaturerade spriten, synas huvudsakligen böra inriktas på kontroll över dess försäljning i minut. Såsom lämpliga kontrollföreskrifter i sådant avseende vill riksdagen framhålla, *att* minska antalet försäljningsställen till ett fåtal i städerna och högst ett i varje landskommun; *att* köpare av denna vara skall avlämna skriftlig rekvisition; *att* säljare skall vara skyldig föra en liggare med uppgift angående såväl köpare som varje gång försåld kvantitet; *att* för försäljningen en viss minimimängd bestämmes; *att* innehavare av större kvantitet skall vid vitesansvar vara skyldig att förvara spriten under lås; samt *att* förvaringskärl alltid skall vara försett med tydlig etikett om varans natur och skadlighet o. s. v.

Härjämte torde kunna ifrågasättas att införa en kontrollbestämmelse av enahanda art som den nu i Tyskland gällande, nämligen att varje köpare av denaturerad sprit skall från myndighet, motsvarande hos oss för stad magistrat och för landet kommunalnämnd, förete intyg om sin behörighet för viss tid att köpa och handhava en viss myckenhet av varan, vilken bestämmelse i så fall borde få efter kommuns eget bestämmande inom densamma tillämpas.

Emellertid bör tillses, att de åtgärder, som kunna anses påkallade till kontroll mot missbruk av denaturerad sprit, icke få försvåra åtkomsten av den för industri-, hantverks- och hushållsbruk allt mer erforderliga varan eller fördyra densamma. I händelse att försäljningens monopolisering hos spritbolagen, apoteksinnehavare eller ett fåtal andra försäljare skulle befinnas lämplig, torde sålunda särskilda föreskrifter i detta hänseende böra i en ny förordning införas.

På grund av vad i ärendet anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, vilka åtgärder som böra vidtagas till bekämpande av den växande användningen av denaturerat brännvin som berusningsmedel samt härefter vidtaga de åtgärder, som med ledning av utredningen befinnas lämpliga.»

Sedan utlåtanden över denna riksdagsskrivelse infordrats från Kungl. Maj:ts befallningshavande och kontrollstyrelsen, överlämnades ärendet till nykterhetskommittén, som efter utredning av frågan den 31 januari 1916 avgav betänkande med förslag till dels förordning angående tillhandahållande av skattefri sprit samt alkoholhaltiga varor för andra ändamål än förtäring, dels ock de författningsändringar, som betingades av en sådan förordning. Dessa kommitténs förslag avsågo ej blott den denaturerade spriten utan all för förtäring icke avsedd sprit, vare sig den hade formen av sprit som sådan eller av alkoholhaltiga varor.

Efter att hava framhållit, att den måhända viktigaste principen i nykterhetskommitténs förslag vore införandet av ett statsmonopol å handeln med den sprit, som ej vore avsedd för förtäring eller den så kallade skattefria spriten, sammanfattar departementschefen *nykterhetskommitténs förslag* beträffande sådan sprit sålunda:

»Enligt nykterhetskommitténs förslag skall kontrollstyrelsen upphandla och försälja skattefri sprit. På förslag av kontrollstyrelsen fastställer Kungl. Maj:t årligen, huru stor myckenhet sprit styrelsen för det kommande kalenderåret skall inköpa för tillhandahållande för andra ändamål än förtäring; och skall därvid tillika meddelas föreskrift om, huru stort belopp skall inköpas dels från sulfitbrännerier, dels från övriga brännerier, jästfabriker och reningsverk. Sedan kontrollstyrelsen tillkännagivit de kvantiteter, som skola inköpas, äger tillverkare ingiva anbud å den sprit, han önskar försälja under det kommande året, varefter kontrollstyrelsen fastställer den myckenhet sprit, som från varje anbudsgivare skall inköpas. Därest anbud ingivits på större myckenhet sprit än vad som sammanlagt skall inköpas, skall reduktion av de avgivna anbuden äga rum enligt vissa i förslaget angivna regler. Det pris, kontrollstyrelsen skall erlägga vid spritinköp, bestämmes av en särskild prisnämnd, bestående av en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande samt sex ledamöter, utsedda, tre av kontrollstyrelsen och tre av representanter för spritförsäljarnes intressen, allt i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade

närmare bestämmelser. — Försäljningsprisen å den av kontrollstyrelsen tillhandahållna skattefria spriten bestämmas av Kungl. Maj:t eller av kontrollstyrelsen enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Försäljning av hushålls- och motorsprit till återförsäljare handhaves av kontrollstyrelsen. För att bliva återförsäljare erfordras tillstånd av kontrollstyrelsen. För inköp av hushålls- eller motorsprit erfordras skriftlig rekvisition. Dylik sprit må ej utlämnas till vissa angivna kategorier personer. Hushållssprit må ej inköpas i mindre myckenhet än en liter och motorsprit i allmänhet ej i mindre myckenhet än 10 liter. Försäljare av hushålls- och motorsprit skall föra försäljningsbok, utvisande när och till vem försäljning ägt rum samt den försålda varans namn och myckenhet; försäljningsboken ävensom de till densamma fogade rekvisitionerna skola hållas tillgängliga för kontrollstyrelsen och dess tjänstemän ävensom vederbörande polismyndighet och nykterhetsnämnd. Därest hushållssprit genom denaturering kan bibringas sådana egenskaper, att dess användning till förtäring kan anses utesluten, må kontrollstyrelsen medgiva lättnader i fråga om försäljningen. I vissa angivna fall kan kontrollstyrelsen återkalla tillstånd, som meddelats återförsäljare.

Annan sprit än hushålls- och motorsprit får försäljas allenast av kontrollstyrelsen. Dylik sprit må dock i allmänhet ej utlämnas i mindre myckenhet än 100 liter. Köpare av sådan sprit är underkastad särskild inspektion och kontroll av kontrollstyrelsen.

Införsel av denaturerad sprit må allenast äga rum för kontrollstyrelsens räkning.

Till statens krutbruk och ammunitionsfabriker ävensom för sjukhus-, laboratorie- och museiändamål må, där fullt betryggande åtgärder vidtagits, försäljas sprit, som ej blivit denaturerad. All annan sprit skall denatureras genom kontrollstyrelsens försorg. Kontrollstyrelsen skall sålunda äga bestämma denatureringsmedlen, med iakttagande av vissa i förslaget angivna allmänna direktiv. Denatureringsmedlen fastställas allt efter de olika ändamål, för vilka spriten är avsedd. Härvid tillses, *att* den denaturerade spriten erhåller sådana egenskaper, att dess användning till förtäring, såvitt möjligt, förebygges, *att* den denaturerade spriten ej kan göras njutbar att förtära genom utspädning, vanlig destillering eller annan enkel behandling, som ej kräver särskild sakkunskap, *att* spriten icke genom denatureringen erhåller sådana egenskaper, som medföra allvarlig skada till hälsan för den, som använder densamma till förtäring, samt *att,* därest på visst sätt denaturerad sprit är av beskaffenhet att medföra fara till hälsan för den, som använder densamma till förtäring, sådant på ett i ögonen fallande sätt skall an-

givas å varje kärl, vari spriten vid försäljning utlämnas. Där genom särskilda kontrollåtgärder trygghet mot missbruk kan vinnas, äger kontrollstyrelsen denaturera sprit för industriella ändamål med lättare denatureringsmedel.»

Över nykterhetskommitténs förslag avgav kontrollstyrelsen, efter att hava inhämtat yttranden från samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande, den 5 mars 1917 utlåtande och överlämnade därvid eget lagstiftningsförslag i ämnet. Styrelsen betonade i detta sitt utlåtande särskilt, att en lagstiftning, vilken ginge ut på dels en med hänsyn till spritens olika användning anpassad denaturering och dels en ändamålsenlig reglering av försäljningen, syntes erbjuda största möjlighet för en tillfredsställande gestaltning av förhållandena på förevarande område.

För *kontrollstyrelsens förslag,* jämfört med nykterhetskommitténs, redogör departementschefen sålunda:

»Det inom kontrollstyrelsen utarbetade förslaget skiljer sig från nykterhetskommitténs förut omnämnda i flera avseenden. Under det att nykterhetskommittén i en förordning sammanfattat bestämmelserna om tillhandahållandet av skattefri sprit och alkoholhaltiga varor, föreslog kontrollstyrelsen, att bestämmelserna härom skulle inrymmas i två särskilda förordningar. Vidare innebär kontrollstyrelsens förslag en omläggning av föreskrifterna beträffande utövandet av monopolet å handeln med skattefri sprit samt rörande uppköpandet av dylik sprit. Slutligen har kontrollstyrelsen till skyddande av sulfitspriten mot konkurrensen av bensin ifrågasatt införande av ett monopol på brännoljor.

Den utformning, kontrollstyrelsens förslag erhållit, är beroende på den kritik, som riktats mot nykterhetskommitténs förslag från representanter för sulfitspritindustrien. — — — — — —

Enligt kontrollstyrelsens förslag skulle grunderna för den nya lagstiftningen bliva följande:

Monopolorganet skall vara en särskild kommission — sprithandelskommissionen — som skall stå under kontrollstyrelsens överinseende och hava till uppgift att bereda allmänheten tillgång till skattefri sprit på sätt, som tillika är ägnat att förekomma missbruk av spriten samt lämna tillverkaren skälig vinst. Ingen annan än sprithandelskommissionen äger sälja dylik sprit, och kommissionen skall uppköpa dels skattefri sprit från de tillverkare, som uteslutande tillverka sprit för kommissionens räkning eller för export, respektive egen förbrukning, dels beskattad sprit, för vilken kommissionen erhåller skatterestitution. Inköp av den skattefria sprit, som tillverkas vid sulfitbrännerierna, skall äga rum på grund av fleråriga avtal, träffade mellan kommissionen och tillverkarna.

Närmare bestämmelser angående kommissionens verksamhet skola meddelas av Kungl. Maj:t.

Försäljningen av hushålls- eller motorsprit skall äga rum genom av sprithandelskommissionen antagna återförsäljare, under det att andra slag av skattefri sprit än hushålls- eller motorsprit skola tillhandahållas allenast av ifrågavarande kommission. Kontrollen vid den av nyssnämnda återförsäljare utövade handeln med skattefri sprit skall enligt kontrollstyrelsens förslag vara ordnad på i huvudsak samma sätt, som nykterhetskommittén föreslagit.

Import av denaturerad sprit skall äga rum allenast för sprithandelskommissionens räkning.

Denatureringen av sprit skall verkställas genom kontrollstyrelsens försorg och kostnaderna därför bestridas ur behållningen av sprithandelskommissionens affärsrörelse. Vid denatureringen skall kontrollstyrelsen tillse, *att* den denaturerade spriten erhåller sådana egenskaper, som, såvitt möjligt, göra den oanvändbar till förtäring, *att* spriten ej kan göras användbar till förtäring genom utspädning, vanlig destillering eller annan enkel behandling, som ej kräver särskild sakkunskap, samt *att* spriten ej kan medföra fara för ohälsa, då den med behörig varsamhet användes till annat ändamål än förtäring. Där genom särskilda kontroll- eller andra åtgärder ökad trygghet mot missbruk kan vinnas, må fordringarna på denatureringens effektivitet i motsvarande mån eftergivas. Allt efter det särskilda ändamål, varför spriten är avsedd, skall kontrollstyrelsen tillämpa särskild denatureringsmetod. I vissa fall skall skattefri sprit få användas utan att vara denaturerad, nämligen vid statens krutbruk och ammunitionsfabriker samt vid sjukhus och muséer, därest betryggande åtgärder mot missbruk vidtagits.»

Sprithandelskommissionen skulle enligt kontrollstyrelsens förslag bestå av sex utav nämnda myndighet utsedda ledamöter, varav två representanter för sulfitspritfabrikerna, en representant för minuthandlandena, vilka väl företrädesvis skulle komma att ombesörja spritens distribuering till allmänheten, samt en representant för den skattefri sprit konsumerande industrien. De två återstående ledamöterna, vilka skulle fungera såsom opartiska medlare mellan producent- och konsumentintressena, skulle utgöras av kommissionens ordförande och hans ställföreträdare. En verkställande direktör, som skulle avlönas väl, och vartill borde utses en dugande affärsman, skulle förestå kommissionens affärsverksamhet. Närmare bestämmelser rörande kommissionens sammansättning och verksamhet borde icke inflyta i en blivande författning angående skattefri sprit utan lämpligare meddelas av Kungl. Maj:t i

administrativ väg. Härigenom möjliggjordes nämligen, att sådana förändringar beträffande kommissionen, som erfarenheten visat påkallade, lättare och snabbare kunde genomföras. Allenast huvuddragen för kommissionens ställning och uppgifter borde angivas i den föreslagna författningen angående skattefri sprit. Kostnaderna för kommissionen och dess verksamhet skulle bestridas av behållningen på kommissionens affärsrörelse. För att bereda kommissionen erforderliga medel för rörelsens öppnande torde viss bankkredit böra tillförsäkras kommissionen.

Till detta kontrollstyrelsens förslag ansluter sig den kungl. propositionen i allt väsentligt.

Liksom i nykterhetskommitténs torde även i kontrollstyrelsens förslag den viktigaste principen få anses vara införandet av statsmonopol å handeln med den skattefria spriten. Innan *departementschefen* för egen del yttrat sig i denna fråga, har han emellertid uttalat sig *angående behovet av en ny lagstiftning* på förevarande område och angående denatureringsfrågan ävensom lämnat en ingående redogörelse för sulfitspritfrågan.

I förstnämnda hänseende betonas med styrka behovet av en ny lagstiftning och framhålles, hurusom missbruket av denaturerad sprit långt ifrån att minskas, betydligt ökats i samband med de restriktioner, som pålagts det till förtäring saluhållna brännvinet. Särskilt sedan tillhandahållandet av rusdrycker för förtäringsändamål från grunden omlagts och reglerats genom förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, erfordrades det, att jämväl tillhandahållandet av sprit för andra än förtäringsändamål reglerades på sådant sätt, att den åsyftade effekten av den nya rusdryckslagstiftningen icke minskades eller äventyrades. Ej heller borde förglömmas, att staten ur fiskalisk synpunkt hade intressen att bevaka i fråga om den skattefria spritens tillhandahållande. Därjämte hade emellertid användningen av skattefri sprit för olika ändamål ökats. Skulle industriens intresse bliva fullt tillgodosett, syntes ofta erfordras, att sprit finge utlämnas utan starkare denaturering, eller med en denaturering, som ej vållade olägenheter vid spritens användning för det ändamål, varför den vore avsedd. Allt detta fordrade emellertid effektiv kontroll över handeln med och användningen av den skattefria spriten. Dessutom borde särskilt tillses, att den nationalekonomiskt betydelsefulla sulfitspritindustrien sattes i tillfälle att kunna öka sin produktion.

Utgångspunkterna för den nya lagstiftning, som sålunda enligt departementschefens mening erfordrades, ansåg han böra finnas genom undersökning av bristerna i gällande författningar. Dessa brister synes

departementschefen anse närmast härleda sig därifrån, att man vid författningarnas utarbetande för mycket litat på denatureringens förmåga att i och för sig avskräcka från missbruk av den denaturerade spriten. Till följd härav hade formerna för denatureringsförfarandet blivit alltför stela. Vidare hade den nuvarande kontrollen blivit otillräcklig i det den nämligen endast inriktats på att tillverkningsskatt icke restituerades för större mängd, än som blivit denaturerad, men icke på övervakande att brännvinet verkligen användes för de särskilda ändamål, för vilka restitution av skatten medgivits, d. v. s. att erforderlig kontroll över den skattefria spritens tillhandahållande saknades.

Beträffande *frågan om denatureringsmedlen* ansluter sig departementschefen till nykterhetskommitténs uppfattning, att denna fråga bör, för uppnående av ett intimt samarbete med teknik och industri, i första hand prövas, icke av Kungl. Maj:t utan av en underordnad myndighet, lämpligen kontrollstyrelsen. Det förefölle nämligen departementschefen, att man genom en sådan anordning bäst tillgodosåge den fordran på smidighet i fråga om denatureringsförfarandet, vilken med hänsyn till vunnen erfarenhet måste anses såsom befogad. Ett genomförande av det framlagda förslaget — framhåller departementschefen — komme att innebära en centralisering av själva denatureringen. Departementschefen antoge, att denatureringen av sulfitspriten i allmänhet komme att äga rum under tillsyn av kontrollörerna vid sulfitspritfabrikerna. Det vore emellertid icke uteslutet, att denatureringen av denna sprit kunde äga rum jämväl å andra orter. På grund av denatureringens centralisering vore det möjligt att anordna denatureringen och distribueringen på sådant sätt, att omkostnaderna med hänsyn till frakt och övriga omständigheter bleve de lägsta möjliga. Arvoden till denatureringskontrollanter och denatureringsvittnen, vilka hittills bestritts av sjunde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag för kontroll å tillverkningsavgifter, och som för år 1915 uppgått till sammanlagt 20,394 kronor 62 öre, borde med den anordning av handeln med skattefri sprit, som föreslagits i propositionen, kunna besparas statsverket.

Vidkommande *sulfitspritfrågan* erinrar departementschefen, hurusom under det första årtiondet av 1900-talet en metod att framställa brännvinn ur avfallsluten från sulfitcellulosafabrikerna börjat praktiskt tillämpas. På grund av de särskilda förhållanden, under vilka tillverkningen och försäljningen av den sålunda framställda spriten vore avsedda att äga rum, hade emellertid de dåvarande bestämmelserna angående tillverkning av brännvin varit otillräckliga och delvis olämpliga. Den 12 september 1910 utfärdades därför förordning angående ändrad ly-

delse av 2, 12, 13 och 21 §§ i förordningen angående tillverkning av brännvin den 11 oktober 1907 enligt vilken författning, bland annat, vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet gjordes till förtäring obrukbart (denaturerades) eller utfördes ur riket, brännvinstillverkning finge äga rum jämväl under den del av året, då brännvinstillverkning i allmänhet icke vore tillåten. Den åsyftade utvecklingen av sulfitspritindustrien uteblev emellertid.

Med anledning härav påkallades åtgärd från riksdagens sida i särskilda år 1914 väckta motioner. Som emellertid åtgärder för frågans utredning redan blivit vidtagna på föranstaltande av kommerskollegium, föranledde motionerna icke till någon riksdagens åtgärd.

Med skrivelse den 21 april 1915 avlämnade kollegium till Kungl. Maj:t berörda utredning ävensom vissa författningsförslag.

Sedan, såsom förut nämnts, kontrollstyrelsen den 5 mars 1917 avgivit utlåtande över nykterhetskommitténs förslag av den 31 januari 1916, anbefalldes kommerskollegium att avgiva utlåtande över de utlåtanden, förslag och framställningar, som vid olika tillfällen gjorts rörande frågan om åtgärder för sulfitspritindustriens befrämjande och ordnandet av handeln med den skattefria spriten. Den 27 augusti 1917 avgav *kommerskollegium* det sålunda infordrade utlåtandet, däri kollegium avstyrkte nykterhetskommitténs och kontrollstyrelsens förslag om införande av monopol å tillhandahållandet av skattefri sprit och kontrollstyrelsens förslag beträffande monopol å handeln med brännoljor samt hemställde, med vidhållande av sitt den 21 april 1915 avgivna förslag, om utfärdande av *dels* en förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i denatureringsförordningen, *dels* en kungörelse, innefattande föreskrifter om förvaring av med bensol denaturerad sprit, *dels ock* vissa kontrollbestämmelser till förekommande av missbruk av skattefri sprit såsom berusningsmedel.

»Enligt kommerskollegii förslag» — anför departementschefen — »skall rätten att mot återbekommande av tillverkningsskatt denaturera brännvin utvidgas till nya grupper; sålunda skall dylik rätt tillkomma såväl föreståndare för apotek för rörelsens behov som sådan för pålitlighet känd person, som med intyg från kollegium styrker, att han för vetenskapligt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål behöver tillgång till denaturerad sprit och för berörda ändamål icke kan använda sig av den i handeln allmänt förekommande. Däremot skall enligt kollegii förslag handelsidkares hittillsvarande rätt att låta denaturera brännvin upphöra. Vill brännvinstillverkare denaturera vid bränneriet tillverkat brännvin, skall han hos Kungl. Maj:t söka till-

stånd därtill och därvid foga uppgift om den mängd, han för närmaste kalenderår ämnar låta denaturera; därefter åligger det honom att varje år sist före september månads utgång till Kungl. Maj:t ingiva motsvarande uppgift för det näst följande året. Kungl. Maj:t fastställer, sedan kommerskollegium och kontrollstyrelsen blivit i ärendet hörda, den mängd, som för varje år må med tillgodonjutande av skattefrihet denatureras vid bränneriet. Denna föreskrift skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rätten att med återbekommande av tillverkningsskatten vid reningsverk denaturera brännvin. Däremot skall bestämmelsen icke äga tillämpning för anläggning, där sprit tillverkas i samband med framställning av sulfitcellulosa. Vid sistnämnda slags anläggning må denaturering äga rum genom en tillsats av 10 procent bensol.»

Kort efter det kommerskollegium avgivit sitt sistberörda utlåtande blev sulfitspritfrågan, med anledning av den alltmer hotande bristen på flytande bränsle och den därav härflytande nödvändigheten av en omedelbar lösning av frågan, föremål för åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, därvid de av kommerskollegium avgivna förslagen tjänade som huvudsakligt underlag. Den 25 september 1917 utfärdades sålunda *dels* förordning om ändrad lydelse av § 1 mom. 2 samt §§ 2—5 och 9 i förordningen den 10 oktober 1890 angående denaturering av brännvin och *dels* kungörelse angående försäljning av motorsprit.

I förordningen rörande ändrad lydelse av vissa paragrafer i denatureringsförordningen upptogs kommerskollegii förslag av den 21 april 1915 såtillvida, att denatureringen av annan sprit än sulfitsprit begränsades till vissa årligen av Kungl. Maj:t fastställda kvantiteter, ävensom att denaturering enbart med bensin och bensol medgavs vid sulfitspritfabrikerna. Jämväl upphävdes handelsidkares dittillsvarande befogenhet att efter erhållet tillstånd låta denaturera brännvin. Kungörelsen angående försäljning av motorsprit var i huvudsak lika med kontrollstyrelsens förslag till försäljningsbestämmelser, men begränsades till försäljningen av motorsprit.

Innan departementschefen härefter närmare redogjort för monopolfrågan, har han till densammas belysande lämnat redogörelse för *användningen av denaturerat brännvin* och för *sulfitspritfabrikationens nuvarande läge*. I dessa avseenden har departementschefen anfört följande:

»Under år 1888 eller det första år, då denaturering av brännvin mot återbekommande av tillverkningsskatt var medgiven, denaturerades omkring 700,000 liter brännvin à 50 procent. Mängden denaturerat brännvin steg därefter för varje år. År 1900 denaturerades omkring 2,700,000 liter, år 1910 nära 5,000,000 liter, år 1915 omkring 6,200,000

liter, år 1916 nära 7,500,000 liter samt år 1917 6,550,000 liter, allt à 50 procent. I förenämnda kvantiteter är jämväl inbegripet det skattefria odenaturerade brännvin, som använts vid statens krutbruk och ammunitionsfabriker. Denaturerad sprit torde emellertid icke här i landet hava fått samma stora användning för tekniska ändamål som i vissa andra länder — förbrukningen av teknisk sprit à ungefär 90 procent uppgick år 1911/12 pr invånare i Tyskland till 2, i Frankrike till 1.8, men i Sverige endast till 0.6 liter.

Den denaturerade spriten har, räknat efter normalstyrka i liter, under nedan angivna år förbrukats för följande ändamål, nämligen:

År	Vetenskapligt bruk	Sjukhus	Ättiksfabriker	Kem.-tekn. fabrikation	Färg- ooh fernissa	Allmän försäljning	Motordrift	Järnvägsdrift
1908	19,513.2	33,726.6	308,151.9	167,238.6	377,890.6	3,269,076.4	—	—
1909	20,400.4	34,308.1	300,383.0	208,817.0	463,674.0	3,303,510.7	—	—
1910	18,955.4	46,646.0	289,099.5	234,700.2	444,121.0	3,529,012.0	—	—
1911	15,333.0	42,036.9	289,321.2	338,853.3	349,528.8	4,654,929.3	—	—
1912	18,386.7	56,356.5	296,515.2	349,784.6	308,203.8	5,550,191.2	—	—
1913	16,792.3	56,127.2	300,926.7	360,381.3	231,731.5	4,462,322.4	—	—
1914	19,213.5	53,257.0	307,727.1	456,889.2	161,686.4	5,368,117.8	183,270.4	—
1915	21,650.9	58,564.5	309,098.5	418,506.4	130,772.9	6,112,586.7	95,470.8	—
1916	19,715.3	58,995.8	341,667.0	731,943.3	119,544,1	4,521,607.1	662,300.4	279,569.4
1917	18,533.3	52,858.8	369,048.1	573,006.9	57,606.6	3,720,164.2	1,058,380.5	237,617.1

Härtill kommer den skattefria, odenaturerade sprit, som använts vid statens krutbruk och ammunitionsfabriker.

Sulfitsprit tillverkas för närvarande vid fyra fabriker, nämligen vid Skutskär, Kvarnsveden och Bergvik, å vilka platser fabrikationen satts i gång under åren 1909—1911, samt vid Göta, där tillverkningen pågått sedan början av år 1917. Tillverkningskapaciteten vid dessa fabriker är 4,000,000 liter 95-procentig sprit, men uppgick tillverkningen under tillverkningsåret 1916—1917 endast till 2,602,382 liter 95-procentig sprit. Under uppförande äro vidare fabriker vid Svartvik, Ström, Skoghall och Konga, vid vilka under den närmaste framtiden fabrikationen torde komma att igångsättas. Tillverkningskapaciteten vid de tre förstnämnda har beräknats till sammanlagt 2,200,000 liter 95-procentig sprit. Ytterligare fabriker äro under anläggning vid Vifsta varv, Kramfors, Nyhamn, Vallvik, Iggesund, Karskär och Essvik, men torde iordningställandet av dessa vara förenat med betydande svårigheter på grund av rådande materialbrist. Fabrikerna antagas dock komma att bliva färdiga under innevarande år.»

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag till lagstiftning angående handeln med den skattefria spriten avser, i likhet med nykterkommitténs och kontrollstyrelsens förslag i ämnet, att lägga denna handel under statsmonopol, och har denna anordning tillmätts särskild betydelse ur olika synpunkter. *Departementschefens anförande i monopolfrågan* är också ganska omfattande. Inledningsvis redogör departementschefen för nykterhetskommitténs och kontrollstyrelsens förslag ävensom för Svenska cellulosaföreningens och kommerskollegii yttranden i frågan (sid. 47—57) i propositionen).

Då departementschefen för egen del förordat monopolet, har han hämtat stöd för denna sin ståndpunkt dels från behovet av kontroll över den skattefria spritens användning, dels från hänsynen till konsumenternas intressen, dels ock i viss mån från sulfitsprit- och sulfitmassaindustriens eget intresse. I förstnämnda avseende har departementschefen anfört följande:

»Vad då först angår frågan, huruvida ett monopol måste anses behövligt *ur kontrollsynpunkt*, vill jag erinra, att nykterhetskommittén ansett de föreslagna kontrollåtgärderna icke låta sig effektivt genomföras, utan att tillhandahållandet av den skattefria spriten bleve lagd i samma hand, där kontroll- och denatureringsbefogenheten funnes. Häremot har kommerskollegium gjort gällande, att monopolinstitutionen icke utgjorde en nödvändig förutsättning för förhindrandet av missbruk av den skattefria spriten. För min del biträder jag dock kommitténs mening, att en fullt verksam kontroll kan åstadkommas först när den kontrollerande jämväl har ett fast grepp ifråga om tillhandahållandet. I detta sammanhang bör nämnas, att erfarenheterna från handeln med rusdrycker peka i den riktning, att någon fullt genomförd kontroll på sistnämnda område icke låter sig genomföras, med mindre jämväl partihandeln med dessa drycker utövas av ett för privat vinning ointresserat organ. Samma svårigheter, med vilka man i kontrollhänseende haft att kämpa, när det gällt tillhandahållandet av spritdrycker, så länge partihandeln med dessa drycker varit fri, komma enligt min mening att uppstå, när det gäller att åstadkomma en verksam kontroll över tillhandahållandet av den skattefria spriten, därest densamma skulle av tillverkaren få fritt tillhandahållas olika avnämare. Tillverkarna hava självfallet ett starkt intresse att försälja största möjliga myckenhet sprit, och inskränkningar i deras försäljning genom kontroll- och denatureringsåtgärder i syfte att förhindra missbruk skulle säkerligen av dem ofta uppfattas såsom oberättigade ingrepp. Härmed vill jag ingalunda hava uttalat, att man från tillverkarnas sida skulle hava att förvänta någon uppsåtlig illojalitet vid

försäljningen av den skattefria spriten, men på grund av den restriktiva rusdrycksförsäljningslagstiftningen komma de helt visst omfattande försöken att anskaffa sprit på olagliga vägar att behöva mötas med synnerligen effektiva kontroll- och denatureringsåtgärder, vilka i sin tur icke skulle undgå att återverka på tillverkarnas affärsintressen.

Svårigheter av nyss antydd art skulle enligt min mening däremot lättare övervinnas, därest tillhandahållandet av skattefri sprit bleve ett statsmonopol. Genom föreningen i statens hand av tillhandahållandet och kontrollen skulle en helt annan och mera effektiv försäljningsorganisation kunna skapas, än därest försäljningen av den skattefria spriten vore ett rent privat intresse, uti vilket staten ingrepe endast genom kontrollföreskrifter. Enligt min uppfattning skulle ett monopol å tillhandahållandet, samtidigt som det väsentligen underlättade vidtagande av kontrollåtgärder, jämväl i viss grad möjliggöra införandet av sådana försäljningsanordningar, att allmänheten med minsta möjliga omgång erhölle skattefri sprit för lojalt bruk.

Jag anser därför, att ett monopol å tillhandahållandet av skattefri sprit ur kontrollsynpunkt är önskvärt och behövligt samt utgör en förutsättning för ett fullt effektivt bekämpande av spritmissbruket.»

Beträffande härefter monopolfrågan, sedd från synpunkten av *konsumenternas intressen*, erinrar departementschefen, att redan vid sulfitspritindustriens första framträdande en tendens till monopolisering i fråga om sulfitspritens försäljning gjorde sig gällande, vadan någon fri konkurrens på detta område icke förelåg. Häri finner departementschefen en av grundorsakerna till den uteblivna utvecklingen av den nationalekonomiskt så viktiga sulfitspritindustrien, vilket uteblivande däremot icke vore, såsom på åtskilliga håll förmodats, orsakat av planerna på statsmonopol. Visserligen antoge departementschefen, att på grund av den förut nämnda förordningen av den 25 september 1917 angående vissa ändringar i denatureringsförordningen den tidigare tillämpade prispolitiken knappast komme att upprepas. Men härmed syntes icke en fri konkurrens på detta område vara garanterad. Sålunda hade redan en sammanslutning mellan sulfitspritproducenterna ägt rum, så att försäljningen av sulfitsprit redan kunde anses vara monopoliserad och allmänheten därigenom underkastad den prispolitik, som det nya privatmonopolet kunde finna förmånlig. De möjligheter till en för sulfitspritfabrikanterna fördelaktig prispolitik, som konjunkturerna öppnade under loppet av hösten 1917, hade också av nämnda fabrikanter tillfullo utnyttjats.

Den utveckling, som ägt rum i fråga om prisbildningen på detta

område i förening med det numera faktiskt genomförda privatmonopolet, visade enligt departementschefens mening önskvärdheten av, att ett statsmonopol genomfördes i fråga om tillhandahållande av den skattefria spriten jämväl ur andra synpunkter än kontrollintressenas. Såsom förhållandena för närvarande gestaltat sig, syntes det vara uppenbart, att konsumentintressena, vilka i lika hög grad som tillverkarnas intressen hade anspråk på statens hägn, blivit undanskjutna. Genomfördes däremot ett statsmonopol, skulle jämväl konsumenternas intressen vinna tillbörligt beaktande.

Härefter och sedan departementschefen till bemötande upptagit vissa mot monopolet ur ekonomiska och industriella synpunkter framställda invändningar (sid. 63 och 64 i propositionen), skärskådar han *monopolfrågan ur sulfitsprit- och sulfitmassaindustriens synpunkt.* Härvid erinrar han, att de av svenska cellulosaföreningen angivna förutsättningar, under vilka ett statsmonopol skulle kunna befordra sulfitspritindustriens utveckling, vore, att monopolet med fabrikerna träffade fleråriga avtal angående en på förhand fixerad kvantitet, som till fastställt pris årligen levererades av fabrikerna, varvid tiden gjordes så lång och priset fastställdes på sådant sätt, att fabrikerna kunde beräkna skälig vinst samt ränta och amortering å sina anläggningar. Enligt departemenschefens mening borde det från statens sida ur synpunkten av de intressen, som staten i detta avseende företrädde, icke möta hinder, att ett statsmonopol träffade dylika överenskommelser, dock under förutsättning, att monopolet därmed icke iklädde sig ekonomiska förpliktelser, vilka monopolet icke utan förlust för staten skulle kunna honorera. Departementschefen fann därför ett statsmonopol ur sulfitsprittillverkarnas synpunkt icke vara olämpligt, och erinrade han, att nuvarande ovissa förhållanden visserligen för denna industri öppnat utsikt till stor förtjänst för ögonblicket, men däremot inneslöte mera osäkra framtidsutsikter än ett statsmonopol. Den pris- och säkerhetsgaranti, som ett offentligt monopol lämnade industrien, syntes vid sådant förhållande snarast innebära en fördel för denna industri. Och då utvecklingen av sulfitsprittillverkningen för landet vore av stor vikt, syntes departementschefen den säkerhet, ett statsmonopol skänkte, jämväl ur nationalekonomisk synpunkt avgjort vara att föredraga.

I fråga om *monopolets utformning* har departementschefen uttalat sin anslutning i det väsentliga till de av kontrollstyrelsen uppdragna grundlinjerna därför samt vidare framhållit, att sprithandelskommissionen borde med sulfitspritfabrikerna sluta fleråriga avtal om uppköp av skattefri sprit, att avtalen icke borde innehålla bestämmelser om ett fixt pris å sprit under avtalstiden, utan basera sig på glidande priskskalor med hänsyn

till olika stenkolspris, löner och övriga tillverkningskostnader, samt att kostnaderna för denatureringen borde bestridas av behållningen å sprithandelsmonopolets affärsrörelse.

Slutligen meddelar departementschefen en kortfattad *speciell motivering* till de förevarande författningsförslagen (sid. 67—75 i propositionen). Med undantag för de ifrågasatta ändringarna av 12 § i brännvinstillverkningsförordningen, som avse borttagande av förhöjd restitution vid export av renat brännvin och av restitution vid export av finkelolja ävensom vid dess försäljning inom landet, sammanhänga samtliga dessa förslag omedelbart med huvudfrågan, regleringen av handeln med den skattefria spriten.

I anledning av ifrågavarande proposition hava inom riksdagen väckts de två förut omförmälda motionerna av friherre Fleming och herr Vennersten.

Motionerna. I sin motion, I: 173, framhåller friherre *Fleming,* hurusom det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående handel med skattefri sprit vore ägnat att väcka uppmärksamhet i vida kretsar, icke så mycket genom sitt innehåll — ty monopoltanken i nu förevarande sammanhang vore ju icke ny — utan fastmer med hänsyn till de omständigheter, under vilka förslaget blivit framlagt. Motionären åsyftade härvid, att den s. k. sulfitspritfrågan varit föremål för definitiva åtgärder från Kungl. Maj:ts sida så nyligen som i september månad 1917, och åberopade motionären det uttalande till statsrådsprotokollet i frågan, som av dåvarande chefen för finansdepartementet gjorts (återgivet å sid. 43—45 i propositionen).

Sett mot bakgrunden av vad sålunda förekommit, anför motionären vidare, måste det verka överraskande, att Kungl. Maj:t blott ett halvt år senare funnit lämpligt upptaga frågan till förnyad behandling och därvid slå in på en väg, som tidigare stått som raka motsatsen till då beslutade åtgärder. Man kunde då förvänta, antingen att dessa åtgärder bevisats vara värdelösa för sitt avsedda ändamål, sulfitspritfabrikationens befrämjande, eller ock att nya och viktiga skäl tillkommit, vilka gjort det till ett oavvisligt behov att riva upp det tidigare beslutet utan att avvakta eller med bortseende från dess praktiska konsekvenser.

Ingendera av dessa grunder syntes emellertid kunna utletas ur den framlagda propositionen. Tvärtom syntes i fråga om sulfitspritproduktionens utveckling de utfärdade författningsbestämmelserna hava förmått

åstadkomma en livaktighet, som bådat gott för vårt lands självförsörjning på detta för vårt nationella och ekonomiska oberoende så viktiga område. Om också en god del av denna livaktighet finge tillskrivas de nuvarande konjunkturerna på den inhemska brännoljemarknaden, hade onekligen det avlyftande av hotet om statsmonopol på handeln med sulfitsprit, som skedde genom utfärdandet av 1917 års författningar, i hög grad medverkat till att stimulera den enskilda företagsamheten på detta område.

Lika litet syntes några nya skäl av sådan vikt hava tillkommit, att de kunnat berättiga till ett upprivande av den en gång lagda grunden för ett fortsatt fruktbringande arbete på nu ifrågavarande område av näringslivet. Alltjämt gjorde sig den förut hävdade uppfattningen gällande, att erforderlig kontroll kunde ernås utan vidtagande av ett sådant ingripande i den fria utvecklingen, som det ifrågavarande monopolet skulle innebära, och vad konsumentintresset beträffade behövde en trustbildning på detta lika litet som på andra områden innebära en ohjälplig fara därför. Såväl kontrollsynpunkten som konsumentintresset, ehuru visserligen betydande faktorer, hade under nu rådande förhållanden bort vika för det utomordentliga intresset utav att inom landet äga tillgång på en viktig förnödenhet, motorbränslet, ty då produktionen avstannade funnes likvisst intet, varken för kontroll eller konsumtion.

Härefter refererar motionären kommerskollegii ovan omförmälda utlåtande av den 27 augusti 1917 samt framhåller slutligen att, om det ifrågasatta monopolet bleve infört, oförutsedda växlingar i prisen å brännoljorna skulle kunna tvinga staten att till skydd för monopolet vidtaga åtgärder, vilkas räckvidd åtminstone för närvarande icke stode att överblicka. Lämpligheten av att på sådant sätt och särskilt under de nu rådande förhållandena på det handelspolitiska området hindra statens handlingsfrihet, syntes kunna starkt ifrågasättas.

Motionären har därför, såsom förut nämnts, hemställt, att det föreliggande förslaget angående handeln med skattefri sprit m. m. icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Vennersten* har i sin motion, II: 431, till en början erinrat, att förslaget om ifrågavarande monopols införande av departementschefen motiverats med bland annat den av nykterhetskommittén hävdade uppfattningen, att kontrollåtgärder icke läte sig effektivt genomföras, utan att tillhandahållandet av den skattefria spriten bleve lagd i samma hand, där kontroll- och denatureringsbefogenheten funnes, och även därmed, att konsumentintresset och till och med sulfitspritproduk-

tionen själv skulle komma att tillgodoses genom monopolet. Det syntes motionären likväl föreligga anledning att befara, att man för nykterhetssträvandenas genomförande vore på väg att prisgiva såväl producent- som handelsintressena och i grund och botten även konsumentintresset. Till stöd för sin mening åberopar motionären kommerskollegii förenämnda utlåtande den 27 augusti 1917. Vidare erinrar han om de den 25 september 1917 utfärdade författningarna, varigenom kontrollen över handeln med motorsprit närmare utformats i särskild kungörelse angående försäljning av sådan sprit men för övrig skattefri sprit de gamla bestämmelserna i denatureringsförordningen skulle gälla med någon modifikation.

Utan att närmare vilja ingå på det anmärkningsvärda uti att genom den nu framlagda propositionen det sålunda grundlagda kontrollsystemet skulle komma att förkastas föga mer än ett halvt år efter det författningarna trätt i kraft, hade motionären — anför han vidare — endast velat framhålla, att, därest kontrollen å övrig skattefri sprit befunnits otillfredsställande, det dock bort ligga betydligt närmare till hands att fortsätta på den nyligen inslagna vägen med kontrollföreskrifter utan monopol, än att utan påvisbara tvingande skäl tillgripa denna sistnämnda från näringslivets sida så kraftigt bekämpade anordning. Erfarenheterna från motorspritens tillhandahållande syntes, åtminstone så vitt framginge av propositionen, icke giva skäl förmoda, att icke ett ur nykterhetssynpunkt fullt tillfredsställande resultat skulle vara att förvänta även utan en monopolinstitution, vars praktiska konsekvenser helt visst syntes kunna betecknas såsom minst sagt obestämbara.

Motionären hemställde därför, att riksdagen måtte, med avslag å förevarande proposition, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande lagtima riksdag av förslag till förordning angående handel med skattefri sprit i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser angående försäljning av motorsprit.

Utskottet.

Den reglering av handeln med skattefri sprit, som avses med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, är i främsta rummet att betrakta såsom ett led i de senaste årens lagstiftningsåtgärder till bekämpande av alkoholmissbruket. Handeln med den till förtäring avsedda spriten har redan blivit ordnad genom förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker samt de med denna förordning sammanhängande författningar. Den nu framlagda propositionen avser att reglera tillhandahållandet av den sprit, som användes för tekniska, industriella och därmed likartade ändamål. Behovet av en betryggande lagstiftning på förevarande område kan icke gärna betvivlas; faran för missbruk av den tekniska spriten växer ju i samma mån, som åtkomsten av förtäringsspriten försvåras. Emellertid är frågan om sättet för den skattefria spritens utförande i marknaden mera invecklad än motsvarande spörsmål angående förtäringsspriten. Under det att beträffande sistnämnda vara nykterhetsintresset bör vara det för statens åtgärder väsentligen avgörande, får nämligen, då fråga är om den tekniska spriten, ej förbises nödvändigheten av att äga tillgång på dylik sprit för olika ändamål. I detta sammanhang bör särskilt erinras om den synnerliga vikten av att genom en ökning av den inhemska tillverkningen av teknisk sprit, framställd ur avfallslut vid cellulosatillverkning, kunna göra vårt land i största möjliga mån oberoende av tillgången på utländska brännoljor samt på samma gång tillvarataga och nyttiggöra en avfallsprodukt, vars avförande i outnyttjat skick varit förenat med betydande olägenheter.

Då i Kungl. Maj:ts proposition föreslås införande av ett statsmonopol å handel med skattefri sprit, har detta förslag också motiverats med å ena sidan behövligheten av en fullt betryggande kontroll och å andra sidan önskvärdheten av att bereda konsumenterna tryggad tillgång på dylik sprit till skäliga pris och i samband därmed sulfitsprittillverkarne en i viss mån säkerställd avsättning för sin tillverkningsprodukt. Inom utskottet, som sålunda haft att taga ståndpunkt till frågan, huruvida ett statsmonopol vore önskligt eller behövligt jämväl ur annat än kontrollsynpunkt, hava i detta avseende delade meningar gjort sig gällande. Utskottets flesta ledamöter hava emellertid därvid förmenat, att i detta hänseende tillräckliga skäl icke föreligga för det ifrågasatta statsmonopolet. Visserligen kan det antagas, att under vissa förutsättningar ett statsmonopol med fleråriga leveransavtal skulle för tillverkarna kunna innebära en viss garanti under tider, då industrien eljest hade svårighet att bestå i konkurrensen med de utländska brännoljorna; men det vill synas utskottet mindre sannolikt, att dessa förutsättningar skulle kunna åvägabringas utan åsidosättande av viktiga statsintressen. I varje

fall lära tillverkarna själva hålla före, att förslaget, sådant det nu föreligger, icke skulle lända industrien till fördel.

Ur konsumentsynpunkt torde statsmonopol icke heller kunna anses nödigt. Så länge kristidslagstiftningen består, lärer däri finnas tillräcklig möjlighet att hålla priset inom vederbörliga gränser. Det nuvarande priset lärer ju också vara bestämt efter överenskommelse med industrikommissionen. Och med avseende å förhållandena, sådana de kunna gestalta sig efter kristiden, kommer utan tvivel konkurrensen med brännoljorna att sörja för, att priset icke blir för högt.

Frånsett vad nu anförts, medför emellertid ett statsmonopol alltid olägenheter, som göra, att ett sådant endast i utomordentliga fall bör ifrågakomma; och synes det förty utskottet, att införande av statsmonopol ur nu berörda synpunkter icke kan anses motiverat.

Emellertid torde det vara tydligt, att det starkaste skälet för det framlagda förslaget om statsmonopol å handel med skattefri sprit icke är att söka bland nu angivna hänsyn utan i önskan att åvägabringa en effektiv kontroll till förebyggande av alkoholmissbruk. Utskottet delar departementschefens uppfattning om vikten av en tillfredsställande kontroll; och utskottet finner det vara riktigt, att staten vid sidan av den omedelbara och speciella kontrollen över minuthandeln förskaffar sig möjlighet att indirekt och mera allmänt inverka även på partihandeln i önskad riktning. Då emellertid utskottet ansett ett statsmonopol icke böra utan tvingande skäl ifrågakomma, har utskottet haft att taga under övervägande, huruvida icke kontrollfrågan kan på annat sätt erhålla en tillfredsställande lösning. Därvid har utskottet kommit till den uppfattningen, att man, genom att ställa partihandeln under noggrann tillsyn och med bibehållande av övriga i propositionen föreslagna kontrollbestämmelser, skulle kunna med avseende å tillhandahållandet av den skattefria spriten och begagnandet av densamma erhålla en lika betryggande kontroll som den, vilken Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära. Denna kontroll har utskottet — med utgångspunkt från rusdrycksförsäljningsförordningens föreskrifter angående handeln med förtäringssprit — ansett kunna på lämpligaste sättet åvägabringas sålunda, att rätt till partihandel med skattefri sprit tillerkännes ett eller flera, dock endast ett mindre antal, bolag under vissa år för varje gång. Utskottet skall nedan närmare redogöra för de bestämmelser rörande dessa bolags verksamhet, som utskottet ansett böra meddelas.

Mot de i propositionen framlagda författningsförslagen i övrigt har utskottet icke haft något att erinra. En omläggning av kontrollen på ovan angivet sätt fordrar emellertid vissa andra redaktionella

ändringar. Utskottet har därför låtit utarbeta nya förslag till *dels* förordning angående handel med skattefri sprit, *dels* förordning om ändrad lydelse av 1, 2, 12, 13, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, *dels och* förordning om ändrad lydelse av 3, 10 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Speciell motivering.

Vad förstnämnda författningsförslag angår, så hava under 1—3 §§ sammanförts vissa allmänna bestämmelser. Dessa paragrafer, som motsvara 1 § och 2 § 2 och 3 mom. i Kungl. Maj:ts förslag, innehålla allenast den nyhet, att, såsom en följd av uppgivandet av tanken på statsmonopol och dettas ersättande av kontroll å partihandeln, i 2 § införts en definition å vad som är att anse såsom partihandel eller detaljhandel.

4—9 §§ innehålla bestämmelser angående partihandeln med och denatureringen av den skattefria spriten.

4 §, i vilken återfinnas föreskrifterna rörande villkoren för förvärvande av rätt till partihandel, torde ej erfordra någon särskild motivering. Då för tekniskt bruk i främsta rummet bör begagnas den så kallade sulfitspriten, har i 5 § inryckts en bestämmelse, varigenom partihandlares rätt att för försäljning enligt ifrågavarande förordning inköpa på annat sätt tillverkat brännvin, göres beroende av Kungl. Maj:ts prövning. Givetvis är emellertid härmed endast avsett att begränsa användningen för nu ifrågavarande ändamål av sprit, som framställes ur råvaror, vilka hava annan användning, såsom potatis och spannmål. Skulle nya metoder att utvinna sprit ur onyttiga eller värdelösa råvaror utfinnes, är det att förvänta, att sådan sprit icke på något sätt utestänges från marknaden. Ur kontrollsynpunkt torde det vara lämpligt, att partihandel och detaljhandel hållas strängt åtskilda. Emellertid bör möjlighet beredas större avnämare att utan mellanhänder erhålla erforderlig sprit direkt från partihandlare. Vid försäljning till dylik avnämare böra dock komma till användning samma kontrollföreskrifter som i fråga om detaljhandel. Bestämmelser i dessa avseenden hava intagits såsom en 6 §.

I 7 och 8 §§ hava upptagits samma bestämmelser, som återfinnas i Kungl. Maj:ts förslag i fråga om denaturering och rätt att i vissa fall försälja sprit, utan att densamma blivit denaturerad. Enligt dessa bestämmelser skall kontrollstyrelsen äga föreskriva denatureringsmetod med iakttagande av att denna skall på samma gång tillfredsställa de fordringar på denatureringseffekt, som i förordningen uppställas, samt medföra minsta möjliga nedsättning i spritens användbarhet. Då i övrigt intet

bestämts i författningen i fråga om vare sig denatureringsmetod eller denatureringsmedel, är det uppenbarligen en mycket oinskränkt befogenhet, som härmed tillägges ämbetsverket. Betänkligheterna häremot torde emellertid väsentligen reduceras, om man besinnar, att här är fråga om ett enda varuslag, angående vars denaturering man för övrigt under en längre tids tillämpning av nuvarande mera detaljerade denatureringsföreskrifter vunnit erfarenhet, varå eventuella ändrade föreskrifter i ämnet kunna grundas. Vad särskilt beträffar den viktiga artikeln motorsprit, måste man, i betraktande av denna artikels stora nationalekonomiska betydelse ej blott under nuvarande kristidsförhållanden utan även för framtiden, tillförse sig, att, därest ändringar i hittillsvarande denatureringsföreskrifter finnas påkallade, all nödig varsamhet därvid iakttages, samt att därvid likaväl som eljest beaktas nödvändigheten av att, innan nya denatureringsföreskrifter utfärdas, bereda näringslivets vederbörande målsmän möjlighet att framföra sina synpunkter.

Jämlikt bestämmelserna i 7 och 8 §§ skulle det vidare tillkomma kontrollstyrelsen att medgiva tillstånd till inköp hos partihandlare av odenaturerad, svagdenaturerad eller enkeldenaturerad sprit. En bestämmelse av liknande innebörd återfinnes i kungl. kungörelsen den 15 februari 1918 angående försäljning av sprit för tekniska och andra särskilda ändamål. Kommerskollegium, vilken myndighet enligt därförut gällande bestämmelser ägde under vissa förutsättningar utfärda intyg för inköp av sprit för bland annat tekniskt och industriellt bruk, framställde i utlåtande beträffande nämnda kungörelse erinran emot den uteslutande befogenhet, som skulle tilläggas kontrollstyrelsen i fråga om den kemiskt tekniska industriens tillgång till sprit. I själva verket avsåges härmed — uttalade kollegium — att göra en uppblomstrande och för vårt land betydelsefull näring beroende av en industriellt icke sakkunnig myndighet i fråga om åtkomsten av en oumbärlig råvara. Kollegium hade funnit det lyckligast, om beslutanderätten rörande inköp av sprit anförtroddes åt kollegium. Då det emellertid kunde anses mindre lämpligt, att kontrollbefogenheterna förlades till olika centralmyndigheter, förordade kollegium likväl icke denna utväg utan föreslog, att representanter för industrien direkt skulle samarbeta med kontrollstyrelsen vid behandlingen av de ifrågavarande ärendena.

Vad sålunda anförts synes utskottet förtjäna beaktande. Uttalandet bör emellertid gälla såväl i fråga om den denaturerade som beträffande den odenaturerade spriten; men som nämnda kungörelse endast är av provisorisk art — dess giltighetstid utgår med innevarande år — synes det utskottet lämpligast att för närvarande icke meddelas någon bestäm-

melse i ämnet, utan torde kontrollstyrelsens ställning till industriens behov av sprit böra behandlas i ett sammanhang. Utskottet, som erfarit, att Kungl. Maj:t med avseende å den provisoriska anordningen för innevarande år föranstaltat om sådant samarbete mellan kontrollstyrelsen och industrien, som ovan berörts, anser att åtgärder i enahanda syfte även därefter äro påkallade och tillstyrker för sådant ändamål en riksdagens skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Då denatureringen ej längre skall ombesörjas av det ifrågasatta monopolorganet, torde det vara nödvändigt att meddela särskilt stadgande angående huru kostnad för denaturering skall gäldas. Bestämmelser härom hava införts såsom ett tredje mom. under 7 §. Vad som är att anse såsom kostnad för denaturering kan bliva föremål för olika uppfattning. I två avseenden är dock begränsningen uppenbar. Under alla omständigheter äro att dit hänföra utgifterna för denatureringsmedlens anskaffande och själva denatureringens verkställande. Likaså är givet, att icke andra utgifter än de, vilka äga samband med denatureringsfrågan, böra täckas på nu angivet sätt.

I 9 § hava införts vissa kontrollföreskrifter, vilka icke torde erfordra någon närmare redogörelse.

10—15 §§ hava avseende å detaljhandeln och upptaga samma stadganden som 5—10 §§ i Kungl. Maj:ts förslag.

16—19 §§ innefatta vissa allmänna ordningsföreskrifter, som återfinnas i 11, 13, 14 och 15 §§ i det vid propositionen fogade författningsförslaget; dock har utskottet ansett lämpligast, att fråga om meddelande av inskränkningar eller villkor i avseende å försäljning eller av förbud mot försäljnings fortsättande beträffande partihandlare prövas direkt av Kungl. Maj:t.

20—34 §§ innehålla ansvarsbestämmelser m. m. Motsvarande stadganden återfinnas i Kungl. Maj:ts förslag. Dock har utskottet såsom 21 § upptagit en ny ansvarsbestämmelse beträffande viss överträdelse vid partihandels utövande, varjämte utskottet — med hänsyn till att en ovillkorlig tillämpning å partihandlare av de i Kungl. Maj:ts förslag för andra förhållanden meddelade bestämmelserna, att gods i vissa fall skulle dömas förbrutet, understundom kunde komma att drabba vederbörande allt för tungt — ansett undantag i sådant avseende böra göras i fall, då synnerligen mildrande omständigheter förelåge. Som emellertid det synts utskottet riktigast, att möjlighet till motsvarande lindring hölles öppen jämväl för de fall, då, enligt Kungl. Maj:ts förslag, gods skulle dömas förbrutet, har åt nämnda undantagsbestämmelse givits en allmän avfattning.

Jämväl i förslaget till förordning om ändrad lydelse av vissa §§ i förordningen angående tillverkning av brännvin har till följd av utskottets ståndpunkt i monopolfrågan måst vidtagas ett par mindre ändringar i sak. Sålunda har det, för att göra staten oberoende av privata partihandlare, synts lämpligast att bibehålla nuvarande bestämmelser angående rätt till restitution av tillverkningsskatt för brännvin, som vid krutbruk eller ammunitionsfabrik, tillhöriga staten, användes för tillverkning av krut eller knallkvicksilver, avsedda för krigsbruk eller övningar i försvarsändamål. Vidare synes frågan om de i propositionen föreslagna ändringarna i 14 och 15 §§ böra förfalla; dessa ändringsförslag hade nämligen sin grund huvudsakligen i förslaget om införande av ett statsmonopol å den skattefria spriten.

Vidkommande slutligen de i förevarande fråga väckta motionerna, torde desamma få anses besvarade genom vad utskottet här ovan anfört. Med åberopande därav hemställer utskottet,

1) att riksdagen med förklarande, att förevarande proposition, nr 323, icke kunnat oförändrad bifallas, må i anledning av samma proposition för sin del antaga

a) det förslag till förordning angående handel med skattefri sprit, som finnes såsom bilaga A fogat vid detta betänkande;

b) det förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 2, 12, 13, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, som finnes såsom bilaga B fogat vid detta betänkande;

c) det förslag till förordning om ändrad lydelse av 3, 10 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, som finnes såsom bilaga C fogat vid detta betänkande; samt

d) det förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, som finnes intaget i förevarande proposition, nr 323;

2) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga erforderliga åtgärder för fortsatt samarbete mellan kontrollstyrelsen och representanter för industrien vid behandlingen inom styrelsen av frågor rörande industriens tillgång till

sprit för tekniska och andra särskilda ändamål; samt

3) att de i förevarande fråga väckta motionerna av friherre *Fleming*, I: 173, och av herr *Vennersten*, II: 431, må anses besvarade genom vad under 1) hemställts.

Stockholm den 6 juni 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.

Reservationer:

av herrar *Jacob Larsson, Elof Ljunggren, Holmström, Nilsson* i Kristianstad, *Bärg* i Katrineholm och *Uddenberg,* vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad.

beträffande 7 § 2 mom. i förslaget till förordning angående handel med skattefri sprit:

av herr *Jesperson*, som ansett, att utskottets förslag i denna del bort hava följande lydelse:

Denaturering av sprit skall verkställas på sätt Kungl. Maj:t föreskriver; och bör därvid tillses,

a) att spriten — — — särskild sakkunskap; samt

b) att spriten ej kan medföra fara för förgiftning.

Sprit, som genom — — — benämnes *enkeldenaturerad.*

Kungl. Maj:t bör, allt efter — — — i spritens användbarhet.

beträffande 30 § i förslaget till förordning angående handel med skattefri sprit:

av herrar *Lyckholm, Antonsson*, friherre *Fleming*, *Nilsson* i Bonarp och *Jesperson*, vilka anfört:

Med den formulering som ifrågavarande paragraf här fått, och som har till förebild motsvarande ansvarsparagraf i förordningen angå-

ende försäljning av rusdrycker av den 14 juni 1917, lägges bevisskyldigheten rörande husbondes ovetskap om förbrytelse mot förordningen av hustru eller husfolk, på husbonden. Enligt motsvarande paragraf i 1905 års förordning angående försäljning av brännvin liksom i allmänhet i äldre förordningar tillkommer det åklagaren att förebringa de bevis han anser föreligga om husbondes vetskap om sådan förbrytelse. Vi kunna icke finna att en sådan ordning ur rättssynpunkt är lämplig då rättssäkerheten härigenom kan komma att i vissa fall bliva skäligen kringskuren och bestämmelsen i många fall kan komma att leda till trakasseri och obefogade åtal. Vi hava därför yrkat på att utskottet borde för ifrågavarande paragraf föreslå en lydelse som överensstämmer med tidigare författningar och att paragrafen alltså borde hava följande lydelse:

30 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som med hans vetskap begås mot denna förordning av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen gjord av husbonden själv.

Bilaga A.

Förslag

till

förordning angående handel med skattefri sprit.

Härigenom förordnas som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Med skattefri sprit förstås i denna förordning dels sådan inom riket tillverkad sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes eller beträffande vilken dylik skatt jämlikt gällande författningar må restitueras, dels ock från utrikes ort införd denaturerad sprit.

2 §.

Handel med skattefri sprit delas i *partihandel* och *detaljhandel*.

Med *partihandel* förstås sådan handel, som bedrives till återförsäljare i och för deras rörelse eller till sådan avnämare, varom förmäles i 6 §, ävensom försäljning för export. Med *detaljhandel* förstås all annan handel.

3 §.

1 mom. Tillverkare av sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes, äger försälja av honom framställd sprit dels till bolag, som, enligt vad i 4 § sägs, erhållit rätt att driva partihandel med skattefri sprit, dels ock för export.

På annat sätt än nu är nämnt må tillverkare icke avhända sig dylik sprit.

Därest tillverkare önskar i egen rörelse använda av honom framställd sprit, må kontrollstyrelsen lämna tillstånd därtill under villkor, som trygga mot missbruk av spriten.

2 mom. Denaturerad sprit må till riket införas, utom för statens räkning, allenast av bolag, varom i 4 § förmäles.

Utan hinder av vad nu är sagt må likväl sådan sprit införas

a) av den, som enligt särskilt stadgande äger åtnjuta tullfrihet för från utlandet inkommande varor; samt

b) av resande, som från utrikes ort för eget bruk medför denaturerad sprit intill viss mindre, av Konungen fastställd myckenhet.

Om partihandel med och denaturering av skattefri sprit.

4 §.

1 mom. Partihandel med skattefri sprit må med undantag, varom förmäles i 3 §, utövas allenast av aktiebolag, som, enligt vad här nedan sägs, därtill erhållit tillstånd.

Sådant bolag benämnes i denna förordning partihandlare.

2 mom. Tillstånd, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungen för en tid av högst fem år. Ansökan om erhållande av tillstånd skall före september månads utgång året innan försäljningen är avsedd att taga sin början skriftligen göras hos Konungen. Dylik ansökan skall vara åtföljd av den för bolaget antagna bolagsordning samt skriftlig redogörelse för huru bolaget ämnar bedriva sin verksamhet.

Vid meddelande av tillstånd må Konungen föreskriva erforderliga villkor och inskränkningar med avseende å rörelsens bedrivande.

3 mom. Uti styrelsen för aktiebolag, vilket erhållit rätt till partihandel med skattefri sprit, äger Konungen utse en ledamot, som tillika skall vara styrelsens ordförande, ävensom suppleant för honom.

5 §.

Partihandlare må till obegränsad myckenhet inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning.

För försäljning enligt denna förordning må annat brännvin av partihandlare inköpas allenast i den utsträckning, Konungen för varje år bestämmer. Ansökan om tillstånd till inköp av sådant brännvin skall göras före september månads utgång året innan det, som tillståndet avser.

6 §.

Partihandlare må, förutom till annan partihandlare eller till detaljhandlare, inom riket försälja skattefri sprit allenast till avnämare, vilken av kontrollstyrelsen erhållit tillstånd att av partihandlare inköpa sådan sprit.

Vid försäljning till sådan avnämare skola de rörande detaljhandel med skattefri sprit här nedan meddelade bestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

7 §.

1 mom. Partihandlare må icke, utom i de fall, varom förmäles i 8 §, utlämna sprit, som icke blivit denaturerad enligt bestämmelserna i mom. 2 här nedan.

2 mom. Denaturering av sprit skall verkställas på sätt kontrollstyrelsen föreskriver; och bör därvid tillses

a) att spriten, såvitt möjligt, göres obrukbar till förtäring och icke ånyo kan göras användbar därtill genom vanlig destillering eller annan enkel behandling, som ej kräver särskild sakkunskap; samt

b) att spriten ej kan medföra fara för ohälsa, då den med behörig varsamhet användes för annat ändamål än förtäring.

Sprit, som genom denatureringen bibringats sådana egenskaper, att kontrollstyrelsen prövar användning av spriten till förtäring vara utesluten, benämnes *dubbeldenaturerad.* Annan i detta i mom. avsedd denaturerad sprit benämnes *enkeldenaturerad.*

Kontrollstyrelsen åligger att, allt efter det särskilda ändamål, för vilket spriten är avsedd, föreskriva sådan denatureringsmetod, som, på samma gång den tillfredsställer de under a) och b) angivna fordringar, medför minsta möjliga nedsättning i spritens användbarhet.

3 mom. Kostnaderna för denatureringsförfarandet skola gäldas av dem, för vilkas räkning denaturering sker.

Närmare bestämmelser rörande kostnadernas beräkning och sättet för deras gäldande meddelas av Konungen.

8 §.

Därest genom särskild kontroll eller genom andra åtgärder trygghet mot missbruk kan vinnas, må partihandlare till de avnämare och under de villkor, som bestämmas av kontrollstyrelsen, försälja sprit, som

icke blivit denaturerad eller vid vars denaturering de i 7 § 2 mom. a) och b) angivna fordringar icke blivit uppfyllda (*svagdenaturerad* sprit).

9 §.

Partihandlare ävensom avnämare, som avses i 8 §, vare skyldiga att hålla av dem förda handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för kontrollstyrelsen eller av kontrollstyrelsen särskilt förordnat ombud, avnämare, som avses i 8 §, dock endast i den mån bokföringen avser skattefri sprit. Det åligger partihandlare att vid rörelsens utövande ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som kontrollstyrelsen för tillsyn å rörelsen meddelar.

Om detaljhandel med skattefri sprit.

10 §.

Detaljhandlare med skattefri sprit skola till erforderligt antal antagas av kontrollstyrelsen.

Till detaljhandlare må ej antagas annan än den, som är berättigad att idka handel samt gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet och jämväl i övrigt kan anses skickad att bedriva försäljningen så, att missbruk av spriten förekommes.

Om antagande av detaljhandlare ävensom om upphörande av försäljningsrätt för sådan skall underrättelse ofördröjligen lämnas såväl Konungens befallningshavande som ock vederbörande polismyndighet och nykterhetsnämnd.

11 §.

Denaturerad sprit må vid detaljhandel ej utlämnas till

a) person under 15 år,

b) person, som är synbart berörd av starka drycker, eller

c) person, vars befattning med spriten på grund av meddelande från polismyndighet eller nykterhetsnämnd eller eljest skäligen kan antagas komma att leda till missbruk.

12 §.

Kärl, vari denaturerad sprit vid detaljhandel utlämnas, skall vara försett med etikett, innehållande uppgift å detaljhandlarens namn och varans art, varning mot användande av spriten till förtäring samt erinran om det straff, som är stadgat för olovligt förfarande med densamma.

Därest spriten är av beskaffenhet att medföra fara för ohälsa i händelse av förtäring, skall detta finnas på ett i ögonen fallande sätt särskilt angivet.

Närmare föreskrifter om etikettens innehåll ävensom, där så finnes påkallat, bestämmelser om dess utseende och anbringande meddelas av kontrollstyrelsen.

13 §.

Enkeldenaturerad sprit må av detaljhandlare ej utlämnas annorledes än mot skriftlig rekvisition, som skall innehålla uppgift å den myckenhet och det slag av sprit, som önskas, samt förbindelse för köparen att tillse, att spriten ej användes till förtäring. Sådan rekvisition skall vara dagtecknad och försedd med köparens egenhändiga underskrift.

I fråga om motorsprit, varmed förstås sådan denaturerad sprit, som är avsedd att användas för drivande av motorer, skall tillika i rekvisitionen på sätt, som medgiver identifiering, angivas den eller de motorer, för vilka spriten är avsedd.

14 §.

Enkeldenaturerad motorsprit må vid detaljhandel ej utlämnas till mindre myckenhet än tio liter; dock att till innehavare av motorfordon eller motorfartyg, som under färd behöver förnya sitt förråd av motorsprit, sådan sprit må utlämnas jämväl i mindre myckenhet än nu är sagt.

Av annan enkeldenaturerad sprit må ej utlämnas mindre än en tredjedels liter för varje gång.

15 §.

Vid försäljning av enkeldenaturerad sprit åligger det detaljhandlare att enligt formulär, som fastställes av kontrollstyrelsen, föra försäljningsbok, utvisande när och till vem försäljning ägt rum samt den försålda varans art och myckenhet. Vid försäljningsboken skola såsom bilagor fogas köparnas rekvisitioner.

Försäljningsbok jämte därtill hörande rekvisitioner skall av återförsäljaren förvaras under minst två år, efter det den sista i boken antecknade försäljningen ägde rum. Sådan bok jämte rekvisitioner skall hållas tillgänglig för kontrollstyrelsen eller den, som av kontrollstyrelsen förordnats att verkställa granskning av försäljningsböcker, ävensom för vederbörande polismyndighet och nykterhetsnämnd.

Ordningsföreskrifter.

16 §.

Befinnes försäljning av skattefri sprit utövas på sätt, som strider mot denna förordning eller mot bestämmelse, som eljest gäller för försäljningen, eller att sådan försäljning giver anledning till missbruk av spriten, äger i fråga om partihandlare Kungl. Maj:t och i övriga fall kontrollstyrelsen att föreskriva inskränkningar eller villkor i avseende å försäljningen eller förbjuda dess fortsättande. Av kontrollstyrelsen i nu berörda avseenden meddelade beslut lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär.

17 §.

Den, som äger eller innehar skattefri sprit, är skyldig förvara densamma på sådant sätt, att missbruk av spriten, såvitt möjligt, förebygges. Har kontrollstyrelsen i avseende å visst slag av sådan sprit föreskrivit särskild åtgärd till förekommande av missbruk, är ägaren eller innehavaren pliktig att ställa sig sådan föreskrift till efterrättelse samt underkasta sig den tillsyn, som kontrollstyrelsen med hänsyn därtill kan finna anledning anordna.

18 §.

Ej må någon tillhandagå annan med anskaffande av skattefri sprit, där han har skälig anledning antaga, att missbruk av spriten kommer att äga rum.

19 §.

Polismyndighet eller nykterhetsnämnd, som finner, att någon använder skattefri sprit till förtäring, åligger att därom lämna meddelande till den eller dem, hos vilka personen i fråga kan antagas förse sig med sådan sprit, ävensom till kontrollstyrelsen.

Ansvarsbestämmelser m. m.

20 §.

1 mom. Därest tillverkare av sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes, obehörigen avhänder sig sådan sprit, straffes med böter från och med ett hundra till och med två tusen kronor eller fängelse

i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, dömes till straffarbete i högst ett år.

2 mom. Därest tillverkare utan behörigt tillstånd använder dylik av honom framställd sprit, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor eller, i händelse omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare, därest tillverkare vid tillgodonjutande av tillstånd, som omförmäles i 3 § 1 mom., icke ställer sig till efterrättelse med tillståndet förbundet villkor.

21 §.

Överträder någon det i 7 § 1 mom. meddelade förbud, straffes som i 20 § 1 mom. sägs.

22 §.

Vidtager någon obehörigen med denaturerad sprit åtgärd, varigenom denatureringsmedlet avskiljes eller denatureringen försvagas, vare straffet, i händelse åtgärden företagits i avsikt att försälja spriten, böter från och med femtio till och med ett tusen kronor, och i andra fall böter, högst femhundra kronor.

Avyttrar någon sprit, varmed honom veterligen vitagits åtgärd, som nyss omförmälts, vare straffet böter från och med femtio till och med ett tusen kronor.

Bedrives olovligt förfarande, som omförmäles i denna paragraf, i större omfattning eller yrkesmässigt eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande, må straffet höjas till fängelse i högst ett år.

23 §.

Försäljer någon i andra fall, än här ovan sagts, skattefri sprit till förtäring eller eljest under omständigheter, som bort giva säljaren skälig anledning antaga, att spriten är avsedd att användas såsom dryck, straffes som i 74 § 1 och 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker är stadgat.

24 §.

Därest någon, som, enligt vad i 8 § sägs, fått sprit åt sig utlämnad, icke ställer sig till efterrättelse de med spritens utlämnande förenade villkor, straffes som i 20 § 2 mom. stadgas.

25 §.

1 mom. I fall, som i 21, 22 och 23 §§ förmäles, så ock då någon, varom i 20 och 24 §§ sägs, på otillåtet sätt begagnat eller avhänt sig sprit, skola, där ej synnerligen mildrande omständigheter föreligga, de förråd av skattefri sprit, som anträffats hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning, jämte kärl och annat emballage, vari spriten förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna.

2 mom. Fälles någon till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningsskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av brännvin.

26 §.

Den, som i andra fall än ovan sagts försäljer eller håller till salu skattefri sprit utan att vara därtill berättigad, straffes med böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

27 §.

Den, som röjer yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppar driftanordning eller affärsförhållande rörande företag, i avseende varå han haft att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår av omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, eller att yppandet av driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, varå tillsynen utövats, och var ej heller sådan skada åsyftad, då må icke dömas till ansvar enligt denna förordning.

28 §.

Begår någon eljest förseelse mot bestämmelserna i denna förordning eller på grund av densamma meddelade föreskrifter, straffes med böter, högst femhundra kronor.

29 §.

Den, som under den tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång, stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är stadgat för sådan förbrytelse; dock må sammanlagt frihetsstraff icke överstiga två år.

30 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

31 §.

Till ansvar enligt denna förordning må icke dömas, om förbrytelsen enligt allmänna strafflagen eller annan författning bör beläggas med strängare straff.

32 §.

1 mom. Böter, som ådömas enligt bestämmelserna i denna förordning, skola i händelse av bristande tillgång förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Då tillverkningsskatt blivit jämte böter ådömd enligt denna förordning, må, där tillgång saknas till skatten eller någon del därav, böterna ej kunna med penningar gäldas, utan skall den sakfällde i stället undergå motsvarande förvandlingsstraff.

2 mom. Av böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom av värdet av vad som jämlikt densamma är att anse såsom förbrutet, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tager han hälften av åklagarens andel.

33 §.

Allmän åklagare skall med noggrannhet tillse efterlevnaden av denna förordning och äger i de fall, då vara är att anse såsom förbruten, verkställa beslag därå.

Åtal på grund av bestämmelse i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

34 §.

Till riket inkommen vara, som enligt denna förordning icke får införas, må, därest den icke enligt tullstadgan är att anse såsom olovligen införd, av varuägaren återutföras. Sker ej återutförsel, skall med varan förfaras på sätt Konungen förordnar.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919, då vad lag och författningar innehålla däremot stridande upphör att gälla.

De förberedande åtgärder, som erfordras för att skattefri sprit skall från och med den 1 januari 1919 kunna tillhandahållas på sätt med bestämmelserna i denna förordning åsyftas, må redan dessförinnan av kontrollstyrelsen vidtagas utan hinder av ännu gällande bestämmelser.

Denaturerad sprit, som före den 1 januari 1919 från utlandet inkommit till riket, må från och med sagda dag av tullverket utlämnas allenast i den mån, sådant varit tillåtet enligt bestämmelserna i 3 § 2 mom.

Bilaga B.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1, 2, 12, 13, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 12, 13, 21 och 24 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

1. Brännvin må — — — — konkursboet.

2. Överståthållare, underståthållare, landshövding, landssekreterare, landskamrerare, landsfogde, lands- och stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, folkskollärare, i tjänst varande läkare, brännerikontrollör eller tillsyningsman, eller i allmänhet ämbets- och tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvinstillverkning eller kontroll därå, må icke befatta sig med dylik tillverkning.

Detsamma gälle ock om bolag, däri någon i detta mom. nämnd person är delägare, ävensom om den, vilken blivit dömd till ansvar för brott, som omförmäles i 30 eller 32 § av denna förordning eller i 20 § 1 mom. av förordningen angående handel med skattefri sprit.

3. Å ecklesiastika — — — — förbjuden.

4. I bränneri — — — — juli månad 1917.

2 §.

1. Brännvinstillverkning — — — — timme.

2. I sammanhang med pressjästberedning ävensom vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, utföres ur

riket eller användes i tillverkarens rörelse, må jämväl under den del av året, då brännvinstillverkning på grund av 1 mom. i allmänhet icke är tillåten, brännvinstillverkning äga rum under de särskilda villkor, Kungl. Maj:t prövar erforderliga.

3. Brännvinstillverkning — — — — medgivas.

4. Kungl. Maj:t — — — — brännvinstillverkning.

12 §.

1. För — — — — alkohol.

2. Inbetalning — — — — liter.

3. Vid utförsel må, efter vad särskilt finnes stadgat, åtnjutas restitution med 65 öre för varje liter brännvin av normalstyrka.

4. Restitution av tillverkningsskatt må i den ordning, Kungl. Maj:t föreskriver, åtnjutas

a) för brännvin, som vid krutbruk eller ammunitionsfabrik, tillhöriga staten, användes för tillverkning av krut eller knallkvicksilver, avsedda för krigsbruk eller för övningar i försvarsändamål; och

b) för brännvin, som partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, försäljer jämlikt bestämmelserna i nämda förordning.

5. Skattefrihet må åtnjutas för brännvin, som tillverkas vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom i 4 b) sägs, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

13 §.

1. Har — — — — tillverkning.

2. Har — — — — liter.

3. De — — — — avgifterna.

4. För — — — — framställning.

5. Vad i denna paragraf är stadgat om tilläggsavgift vid brännvinstillverkning gälle icke i fråga om bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

21 §.

1. Därest — — — — distriktet.

2. Vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skatte-

fri sprit, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse, åligger det tillverkaren att gottgöra statsverket vad enligt de i 20 § 2 mom. angivna grunder utgått i arvode eller ersättning till kontrollör vid bränneriet.

24 §.

1. Det — — — — kontrollapparaten.
2. Om — — — — beräknas.
3. Vad i denna och nästföregående paragraf stadgas angående kontrollapparat gäller icke i avseende å bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse; ägande kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter för brännvinets uppmätning vid dylikt bränneri ävensom beträffande kontrollen i övrigt i de avseenden, som befinnas erforderliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

Bilaga C.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3, 10 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 3 och 11 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola erhålla den ändrade lydelse, här nedan sägs, ävensom att till 10 § i samma förordning skall fogas ett nytt, sjätte, moment av nedan angivna lydelse.

3 §.

1. Spritdrycker och vin — — — är särskilt stadgat.

2. Angående handel med skattefri sprit ävensom försäljning av sprit till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, är särskilt stadgat.

3. Angående försäljning av rusdrycker i andra fall, än i 1 och 2 mom. stadgas, för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål samt av vin för kyrkligt behov meddelas särskilda bestämmelser av Konungen.

10 §.

6. Angående införsel till riket av denaturerad sprit gäller vad därom särskilt är stadgat.

11 §.

Utöver de i denna förordning meddelade föreskrifter gäller för försäljning av punsch, arrak och rom vad därom särskilt stadgas.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1919.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1918.